

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNE

Fakulta regionálneho rozvoja a medzinárodných štúdií

**Analýza hodnôt a postojov vo vzťahu k typu vzdelania a k využívaniu
elektronických médií**

Bakalárska práca

Autor: Nikola Vyskoková

Vedúci práce: PhDr. Jiří Nesiba, Ph.D.

Brno 2017

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som bakalársku prácu „Analýza hodnôt a postojov vo vzťahu k typu vzdelania a k využívaniu elektronických médií“ vypracovala samostatne a za použitia uvedených zdrojov. Súhlasím, aby moja práca bola zverejnená v súlade s § 47b zákona . 111/1998 Sb., o vysokých školách v znení neskorších predpisov a v súlade s platnou *Smernicou o zverejňovaní vysokoškolských záverečných prác.*

V Brne, dňa

.....

podpis autorky

Pod'akovanie

Ďakujem môjmu vedúcemu bakalárskej práce PhDr. Jiřímu Nesibovi, PhD. za odbornú pomoc a rady pri jej spracovávaní.

ABSTRAKT

Bakalárska práca sa zaoberá problematikou hodnôt a postojov mládeže pričom sa zameriava hlavne na oblasť vzdelávania a elektronických médií. Práca sa skladá z dvoch častí , kde prvá časť sa opiera o teoretické základy a vysvetľuje pojmy ako hodnoty, vzdelanie, postoje či médiá z viacerých hľadísk. Druhú časť tvorí popis a výsledky vlastného výskumu realizovaného medzi študentmi základnej a stredných škôl v meste Prievidza. Cieľom výskumu bolo zistiť akú hodnotu má vzdelanie v súčasnosti, prečo študenti vyhľadávajú štúdium v zahraničí a zároveň zistiť akú rolu zohrávajú elektronické médiá v ich životoch. V záverečnej časti práce sa venujem zhodnoteniu, návrhom a odporúčaniam do budúcnosti na základe zistení z výskumu.

Kľúčové slová: Hodnota. Hodnotová orientácia. Vzdelanie. Postoje. Elektronické médiá.

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the issue of values and attitudes of young people, focusing mostly on the value of education and electronic media. The work has two parts, the first part is theoretical and explains such terms as values, education, attitudes and media from more points of view. In the second practical part I discuss methodology and results of my own research carried out on elementary school and high schools located in Prievidza. The aim of research was to find out what is today's value of education, why are students interested in studying abroad and also find out how much media affect their life. In the end I discuss findings and I give some recommendations and suggestions for future.

Key words: Value. Value orientation. Education. Attitudes. Electronic media.

Obsah

0 ÚVOD.....	7
1 TEORETICKÁ ČASŤ	8
1.1 Hodnoty	8
1.1.2 Definície hodnôt	8
1.1.3 Kategorizácia a systém hodnôt	11
1.1.4 Teórie a výskumy hodnôt	15
1.1.4.2 Výskum hodnôt na Slovensku	19
1.2 Vzdelanie a mládež.....	21
1.2.2 Kariérne teórie a rozhodovanie	22
1.2.3 Vzdelanie na Slovensku	25
1.3 Postoje	28
1.3.2 Utváranie a zmena postojov	30
1.3.2.2 Masmédiá, mediálna gramotnosť a internet	32
2 PRAKTICKÁ ČASŤ	36
2.1 Projekt výskumu.....	36
2.1.2 Základné ciele výskumu	36
2.1.3 Základná hypotéza výskumu	36
2.1.4 Hypotézy výskumu	36
2.2 Metodika výskumu	38
2.2.1 Charakteristika výskumnej vzorky	38
2.2.2 Metodika zisťovania a spracovania informácií – dotazník.....	39
2.3 Interpretácia výsledkov výskumu.....	39
3 DISKUSIA	52
ZÁVER.....	55

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY.....	56
ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV.....	60
ZOZNAM PRÍLOH.....	61

0 ÚVOD

Dôvodom spracovania témy práce: „Analýza hodnôt a postojov vo vzťahu k vzdelaniu a k využívaniu elektronických médií,“ bol môj záujem zistiť, aký význam a hodnotu má vzdelanie pre mladých ľudí v súčasnosti a zároveň zistiť, aká je rola médií v utváraní ich postojov.

Cieľom práce je zistiť a potvrdiť aktuálne trendy a problémy v oblasti vzdelávania a elektronických médií v súvislosti s hodnotami a postojmi, v tomto prípade, hlavne mladých ľudí.

Hodnoty sú dôležitou časťou našej osobnosti a u každého jedinca môžeme sledovať rozdielne hodnotové rebríčky, ktoré si vytvára a ktoré sa menia v priebehu jeho života. Hodnoty sa prejavujú aj prostredníctvom postojov, ktoré si rovnako vytvárame voči rôznym osobám, situáciám, predmetom. Oboje sú pomerne trvalé zamerania a teda významne formujú našu osobnosť.

Súčasná doba a trendy, napríklad, v podobe masovej komunikácie výrazne pôsobia práve na utváranie hodnotového rebríčka a postojov ľudí a aj vzhľadom k nevelkému rozšíreniu mediálnej výchovy na školách nemusia byť schopní správne identifikovať prezentované informácie. Preto je jedným z čiastkových cieľov práce poukázať práve na problém vplyvu médií na mladých ľudí.

Bakalárska práca je rozdelená do dvoch častí. V prvej časti sa zoznámime s teoretickým podkladom a teda s pojmami ako sú hodnoty, hodnotová orientácia, vzdelanie, postoje či médiá. Pozrieme sa na ne z viacerých uhľov pohľadov, z viacerých vedných disciplín. Rovnako sa v nej predstavia minulé výskumy na skúmanú problematiku, aby sa priblížili tendencie, ktoré sú v týchto oblastiach.

Druhá časť je praktická, ktorá je zameraná na vyhodnotenie vlastného výskumu realizovaného medzi študentmi základnej a stredných škôl. Sú tu prezentované ciele, metodika a hypotézy výskumu a zároveň samotné výsledky výskumu, na základe ktorých zhodnotím súčasnú situáciu a navrhnem možné riešenia do budúcnosti.

Práca je doplnená prílohou, ktorá obsahuje dotazník s použitými výskumnými otázkami.

1 TEORETICKÁ ČASŤ

1.1 Hodnoty

S pojmom hodnota sa stretáva vo svojom živote každý človek. Všetci máme niečo, čo je pre nás to najlepšie, najdôležitejšie, najhodnotnejšie. Či už je to zdravie, rodina, šťastie alebo kariéra. Tieto naše priority sa ale môžu meniť vplyvom osôb, prostredia či situácie, v ktorej sa nachádzame. Avšak pojem hodnoty je oveľa komplikovanejší a rozsiahlejší, ich skúmaním sa zaoberá viacero vedných disciplín, ktoré je pre správne pochopenie hodnôt potrebné vymedziť. Skúmaním rovnako vzniklo množstvo kategorizácií hodnôt, metód a teórií, ktoré sú používané na zisťovanie hodnôt u ľudí po celom svete.

1.1.2 Definície hodnôt

Počiatky záujmu o hodnoty siahajú až do antickej doby, do obdobia 6. a 5. storočia pred našim letopočtom, kedy sa práve *filozofia* zaoberala otázkou ľudských hodnôt, najčastejšie v rámci polemík o najvyššom dobre. V tejto dobe antickí Gréci ešte nemali žiadny špeciálny termín pre hodnoty, a tak pre vyjadrenie ich obsahu najčastejšie používali pojmy „*axia*“ (hodnota, dôstojný) alebo „*time*“ (hodnotenie, ctenie). Vo vedeckom svete sa v teóriách hodnôt hojne používajú práve zmienené antické pojmy axiológia alebo timológia (Cakirpaloglu, 2004, s. 15).

O tom, že uvažovanie o rôznych definíciách hodnôt bolo v dejinách ľudského myslenia tradičnou doménou filozofie hovorí aj Reichel (2008, s. 144), ktorý zároveň definuje axiológiu ako relatívne samostatnú disciplínu, ktorá sa zaoberá podstatou hodnôt, ich povahou, vzájomnými vzťahmi medzi nimi či funkciou v ľudskej činnosti.

Čo sa týka uceleného skúmania hodnôt objavuje sa znova vo filozofii a to na prelome 19. a 20. storočia. Na ich počiatku stáli Hermann Lotze (1817 - 1881) a Franz Brentano (1838 - 1917). Práve Lotze bol ten, kto zaviedol pojem hodnota do filozofie a bol zástancom ich exaktného skúmania. Bol názoru, že hodnoty sa dotýkajú v podstate celého ľudského konania a poznania. Jeho kolega Brentano pokladal hodnoty za

zážitkové intencie, kým problém morálneho konania vnímal ako otázku voľby dobra, v ktorom rozhoduje vôľa (Cakirpaloglu, 2004, s. 16).

Filozofia položila základy, avšak zd'aleka nie je jediná, ktorá sa problematikou hodnôt zaoberá. Veľmi dôležité sú aj z pohľadu *sociológie*, ktorá zvykne hodnoty často spomínať v súvislosti s kultúrou či socializáciou. V knihe Kapitoly systematickej sociológie sa hodnoty chápu ako jeden zo základných fenoménov kultúry, ktorý umožňuje integráciu kultúry samotnej a zároveň jej spojenie s určitým sociálnym systémom, spoločnosťou alebo s osobnosťou jedinca (Reichel, 2008, s. 144).

V samotnej *psychológii* existujú rôznorodé prístupy či chápania hodnôt. Kohoutek (2006, s. 125) sa na hodnoty pozerá veľmi jednoducho a hovorí, že vec, človek alebo idea, ktorá je niekomu drahá a potrebná, cieľ, ktorého chce dosiahnuť, nazývame hodnotou.

Cakirpaloglu (2004, s. 385) psychologickú analýzu charakteristík hodnôt zostručnil vymedzením: „Hodnoty predstavujú systém získaných dispozícií človeka jednať alebo smerovať k cieľu v súlade so žiadostivosťou, ktorú určujú podmienky existencie. „

S ďalším vymedzením prichádza Kučerová (1996, s. 65) : „Ak hovoríme o hodnotách, potom máme na mysli buď všetko, čo prináša uspokojenie, čo uspokojuje naše potreby a záujmy alebo máme na mysli hodnoty v užšom slova zmysle, základné kultúrne kategórie, ktoré odpovedajú našim vyšším tendenciám, normám a ideálom, obzvlášť sociálnym, mravným a estetickým. „

Z pohľadu *sociálnej psychológie* sú hodnoty objektívne prírodné a spoločenské javy hmotnej či duchovnej povahy, ktoré slúžia k uchovaniu a rozvoju základných vzťahov medzi človekom a spoločnosťou, človekom a prírodou, k uchovaniu a rozvoju samotného ľudského života (Jaroušek, Slaměnik, 2008, s. 152).

Vzhľadom k tomu, že v tejto práci sa neskôr budem zaujímať hlavne o hodnotu vzdelania, je potrebné si definovať tento pojem aj z oblasti *pedagogiky*. Z tohto hľadiska sú hodnoty dôležité v kontexte hodnotových systémov mládeže. Hodnotou je samo vzdelanie, teda akú významnosť spoločnosť prisudzuje roli vzdelania pre život

jedinca a pre rozvoj spoločnosti a zároveň sú hodnoty súčasťou cieľov a obsahov školskej edukácie vymedzovaných vo vzdelávacích programoch (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 92). Sekera (1994, s. 6) uvádza, že za pedagogické hodnoty by sme mohli považovať všetky, ktoré sa viažu na formovanie osobnosti a ich špecifickosť je v ich význame pre výchovnú prácu. Sú teda spojené s koncepciou výchovy ako takej. Podľa Mareša (2013, s. 14) pedagogická psychológia skúma psychologické aspekty vzdelávania a výchovy ľudí rôzneho veku a nie len detí a mládeže.

S pojmom hodnota sa zároveň veľmi často spája pojem hodnotová orientácia. Ľudia v živote majú určitý cieľ, za ktorým smerujú. Ale nemusí byť len jeden, okolo neho sa môžu zoskupovať ďalšie čiastkové ciele. Tak isto aj hodnôt, na ktoré sa orientujeme, môžeme mať viacej. Či už sa orientujeme na hodnoty materiálne alebo duchovné, sú to oni, čo utvárajú našu osobnosť a určujú naše smerovanie.

Horák (1997, s. 20) hovorí, že pojem hodnotová orientácia bol vytvorený a má svoj zmysel preto, aby vysvetlil príčiny ľudskej činnosti, prečo ľudia jednáajú tak, ako jednáajú a nie inak a tým teda poskytol návod k efektívnej ľudskej činnosti. Hodnotovú orientáciu chápe ako vzájomne sa ovplyvňujúci proces orientácie hodnotami a orientácie na hodnoty.

Hodnotovú orientáciu si môže každý človek vytvoriť čiastočne sám, ale čiastočne aj na základe už existujúcich hodnôt sociálnych skupín a jednotlivcov, s ktorými prichádza do styku. Tým pádom, z oblasti vzdelania a výchovy mládeže, je Horák (1997, s. 20) názoru, že ak sú žiaci vedení k pravidelnému hodnoteniu, vytvárajú si hodnoty, ktoré zakotvené v hodnotovej orientácii zameriavajú žiakov určitým smerom.

Kohoutek (2002, s. 126) prichádza s delením hodnotových orientácií podľa ich základných smerov na autotelické, heterotelické a hypertelické. Autotelické zdôrazňujú vlastné „ja“, heterotelické hodnoty smerujú k druhým a hypertelické sú zamerané na nadosobné ciele a ideály.

1.1.3 Kategorizácia a systém hodnôt

Už pri definícii hodnôt sme si potvrdili, že je to interdisciplinárny pojem a sledovali sme rôznorodosť názorov na túto problematiku. S nimi rovnako prichádza aj otázka významu či zmyslu hodnôt, na základe ktorých ich môžeme triediť. Avšak ani tu sa nenájde len jedna univerzálna kategorizácia.

Na existenciu problému klasifikácie hodnôt upozorňuje aj Cakirpaloglu (2004, s. 357 – 362), ktorý vymedzil 22 kritérií delenia hodnôt a to sú :

- Pôvod hodnôt – na základe ktorého rozlišuje hodnoty individuálne, človeku subjektívne alebo inštitucionálne, s charakterom všeobecných zaväzujúcich noriem platných pre všetkých,
- Kto je nositeľom hodnôt – hodnoty individuálne, skupinové či univerzálne,
- Vzťah k prirodzenosti človeka a živočíchov – môžu aj zvieratá vlastniť prvky hodnôt?
- Rola hodnoty – ciele vs. prostriedky k ich splneniu,
- Pozícia v hierarchii – odkazuje na existenciu určitého hierarchického usporiadania, kde sú niektoré postavené nižšie a iné vyššie, stretávame sa aj s horizontálnym a vertikálnym usporiadaním,
- Stupeň všeobecnosti – vymedzenie hodnoty od konkrétnej až po úplne abstraktnú,
- Podstata hodnoty – hodnoty očakávané (chovanie) a hodnoty smerujúce k naplneniu existencie,
- Funkcie ľudských hodnôt – kritérium, ktoré rozlišuje hodnoty na adaptujúce, ochranné, poznávacie a sebaaktualizujúce,
- Veľkosť hodnoty,
- Obsah hodnoty – umožňuje triedenie hodnôt podľa ich kognitívneho zamerania,
- Oblasť smerovania hodnôt - posudzuje hodnoty podľa typu dobra a výsledkom sú kategórie morálnych, estetických či náboženských hodnôt,

- Intenzita prejavu hodnoty – rozlišuje explicitné a implicitné hodnoty podľa kvality interakcie medzi človekom a spoločnosťou a skúsenosťami jedinca, a ďalej na aktuálne a potenciálne, kde je rozhodujúci časový rozmer hodnoty,
- Stupeň vedomosti – hodnota vedomá alebo nevedomá,
- Stupeň zakotvenosti – povrchová či vnútorná hodnota,
- Intenzita hodnoty,
- Umiestnenie hodnoty – subjektívne a objektívne hodnoty,
- Stupeň vzdialenosti hodnoty od osoby – podľa citového vzťahu k obsahom, objektom a pojmom,
- Modalita účinku – toto kritérium rozlišuje pozitívne a negatívne, progresívne a regresívne, potenciálne a aktuálne hodnoty,
- Časová dimenzia – hodnoty minulé, súčasné a budúce,
- Spôsob prístupu ku skutočnosti – ontologické, teleologické a normatívne hodnoty,
- Deduktívny verzus induktívny prístup ,
- Spôsob operacionalizácie hodnôt.

Po kritériách klasifikácie sa môžeme pozrieť na samotné delenie hodnôt. Nemožno ale určiť, ktoré delenie je to správne alebo najpresnejšie vzhľadom k tomu, že každý pojednáva hodnoty z iného uhlu pohľadu.

Pomerne jednoducho kategorizuje hodnoty Nakonečný (2009, s. 253), ktorý rozlišuje hodnoty všeobecné a inštrumentálne, kde všeobecnou hodnotou môže byť sloboda, šťastie, múdrosť, zdravie a pod., čiže tie ktoré všeobecne vyjadrujú zmysel života. Inštrumentálne hodnoty sú potom tie, pomocou ktorých sa zmysel života a všeobecné hodnoty naplňajú, sú to teda akési prostriedky k ich dosahovaniu.

Kučerová (1996, s.72 - 73) klasifikuje hodnoty podľa dimenzií, v ktorých človek prežíva seba aj svet :

- Prírodné, ktoré rozdeľuje na hodnoty vitálne (sú výrazom tendencie pre presadenie, udržanie a rozvinutie života organizmu, ako jedinca tak aj druhu)

a hodnoty sociálne (prírodou daný vzťah človeka k druhým ľuďom a k sebe samému),

- Civilizačné hodnoty vyplývajú zo spôsobu organizácie ľudskej spoločnosti v historickom a spoločenskom kontexte – vývoj reči, písma, vedy, techniky atd.,
- Duchovné hodnoty nájdeme v oblasti sebariadenia, morálky, sebareflexie, nášho svetového a životného názoru, filozofie. Môžu mať podobu ideálov.

S pomerne zaujímavým delením z historického pohľadu, prichádza Sekera (1994, s. 8). :

- Dionýzovské hodnoty, kde sa radia komfort, luxus či dobré živobytie,
- Herkulovské hodnoty, predstavujú vlastnú moc nad druhými, túžbu po vláde, sláve a uznaní,
- Apolónske hodnoty sa týkajú tvorivosti, rozvoja vedy a umenia, poznania sveta,
- Prométheuské hodnoty poukazujú na boj proti nespravodlivosti, proti zlu a bolesti a zastávajú skupinovú súdržnosť,
- Sokratovské hodnoty zahŕňajú poznanie samého seba, zdokonaľovanie vlastnej osobnosti.

Inú kategorizáciu ponúka Kohoutek (2002, s. 126), ktorý hodnoty delí na:

- Ideové : pravda, sloboda, náboženská viera, dobrá politická situácia, užitočnosť spoločnosti,
- Sociálno-emocionálne : rodina, prežitie lásky, partner, deti, priatelia, spoločenská zábava, dobré medzil'udské vzťahy,
- Záujmovo-činnostné : vzdelanosť, práca, štúdium, umelecká činnosť, koničky, zábava, šport,
- Osobno-ambiciózne : úspech, obľúbenosť, úcta, sláva, všeobecný prehľad, vplyv, ekonomický prehľad, kariéra,
- Materiálne : byt, peniaze, auto, oblečenie a obuv, celkovo materiálne a finančné zabezpečenie aj do budúcnosti,
- Telesné : výhodná vzhľad, jedlo, pitie, zdravie, pohlavný život.

Z množstva hodnôt, ktoré sme si vymedzili si každý tvoríme akýsi rebríček. Hodnoty, ktoré sú pre nás najdôležitejšie, dobré a hodnoty, ktoré pre nás nemajú veľký význam. Utvára sa nám akási hierarchia, ktorá môže byť z časti stála alebo sa meniť a ktorá je základom nášho celého systému hodnôt.

Práve systém hodnôt je považovaný za najvyšší celok usporiadania hodnôt. Predpokladáme, že hodnoty nie sú obsiahnuté v osobnosti samostatne ale vytvárajú vzájomne previazané celky či zoskupenia. Systém hodnôt tak obsahuje tie hodnoty, ktoré si jedinec rôznym spôsobom osvojil a považuje ich za vlastné (Seitl, 2012, s. 30).

Každý človek má takýto svoj systém hodnôt, ktorým sa vo svojom jednaní a uvažovaní riadi. Čím je tento systém ucelenejší a čím viac je spojený s celkovou osobnosťou jedinca, tým väčší vplyv môže mať na jeho chovanie. Hodnotový systém je rovnako významným ukazovateľom zameranosti osobnosti a ovplyvňuje jej motiváciu a autoreguláciu (Vacek, 2013, s. 146).

Podľa Homolu (1977, s. 210) by mal hodnotový systém človeka odpovedať trom požiadavkám a to:

- Hodnotový systém musí byť vnútorne konzistentný s celou osobnosťou a rovnako musí byť v súlade aj s ďalšími osobnostnými charakteristikami,
- Hodnotový systém jedinca by mal byť realistický a do určitej miery dynamický,
- Hodnotový systém, ktorým sa riadime, by nám mal prinášať uspokojenie.

Už vieme, že si vytvárame akési preferenčné stupnice hodnôt, Pelikán (1984, s. 39) ale tvrdí, že každý človek si vo svojom podvedomí vytvára takéto stupnice nie len hodnôt ale aj ľudí, s ktorými prichádza do styku. Zároveň aj my máme určité predstavy o tom, ako sme zaradení v preferenčnom rebríčku toho druhého a tým pádom hodnotový systém nie je odtrhnutý od ostatných preferenčných stupníc, ale tvorí ich jadro.

Hodnotový systém si utvárame postupne, dlhodobo v priebehu celého života. Každý jedinec je iný už len vekom či pohlavím, rovnako má rozdielne vzdelanie, profesiu, či rodinné zázemie. Žijeme v rôznych kultúrach a spoločnostiach, máme rôzne podmienky života. To všetko určitým spôsobom ovplyvňuje nás a náš hodnotový systém. Vacek

(2013, s. 146) hovorí, že hodnotový vzťah medzi jedincom a spoločnosťou je obojstranný. Jednak spoločnosť svojim pôsobením ovplyvňuje utváranie hodnôt človeka ale aj človek svojou aktivitou tento systém spoluutvára. Rovnako vyzdvihuje dôležitosť výchovy k hodnotám, ktorá by mala byť významnou úlohou rodinnej a predovšetkým školskej výchovy.

1.1.4 Teórie a výskumy hodnôt

Mnoho vedcov a autorov, ktorí sa venovali problematike hodnôt vytvorili rôzne teórie a koncepcie, ktoré sa stali základom pre testovanie hodnôt. Takéto testovania nám umožňujú zistiť, aké hodnoty prevládajú medzi ľuďmi, či už v škole, na pracovisku, v štáte alebo kontinente.

Jedným z autorov, ktorý najvýznamnejšie prispel k výskumu hodnôt je Milton Rokeach. Jeho cieľom bolo zostaviť zoznam hodnôt, ktorý bude využiteľný naprieč kultúrami a respondentmi bez ohľadu na ich vzdelanie. Tento zoznam mal byť použitý jednak pre národné výskumy a rovnako aj pre klinickú klientelu v terapii a poradenstve. Taktiež kladol dôraz na zrozumiteľnosť výsledkov pre profesionálov aj pre laikov (Seitl, 2012, s. 43).

V zozname Rokeach rozlíšil hodnoty na terminálne, ktoré sú myslené ako všeobecné ciele a inštrumentálne, ktoré vyjadrujú zmysel života. Obidva zoznamy doplnil ešte bližším popisom v zátvorkách, ktorý objasňuje alebo rozvádza význam jednotlivých hodnôt. Tento zoznam sa označuje aj ako škála hodnôt alebo The Value Survey. (Seitl, 2012, s. 43) Celková Rokeachova škála osemnástich terminálnych a osemnástich inštrumentálnych hodnôt je nasledovná:

Terminálne hodnoty

1. Pohodlný život
(úspešný život)
2. Vzrušujúci život

Inštrumentálne hodnoty

- Ctižiadostivosť
(tvrdopracujúci, snaživý)
- Slobodomyselnosť

(aktívny život)	(nezaujatý)
3. Pocit úspešnosti (trvalý)	Schopnosť (kompetentná, efektívna)
4. Mier vo svete (bez vojny a konfliktov)	Veselosť (veselý, radostný)
5. Krása (krása prírody a umenia)	Čistota (poriadny, poriadkumilovný)
6. Rovnosť (bratstvo, rovné príležitosti pre všetkých)	Odvaha (obstáť vo svojich presvedčeniach)
7. Rodinné bezpečie (starosť o milovaných)	Zmierlivosť (ochotný odpustiť ostatným)
8. Sloboda (nezávislosť, slobodná voľba)	Ochota (úsilie pre blaho ostatných)
9. Šťastie (spokojnosť)	Poctivosť (úprimný)
10. Vnútoraná harmónia (oslobodený od vnútorných konfliktov)	Fantázia (smelý, tvorivý)
11. Zrelá láska (sexuálna a duchovná intimita)	Nezávislosť (samostatný, sebestačný)
12. Bezpečnosť národa (obrana pred útokom)	Intelekt (bystrý, hlbavý)
13. Spokojnosť (príjemný a pokojný život)	Logika (neodporujúci si, rozumový)
14. Spása (uchránený ďalší život)	Láskyplnosť (milujúci, starostlivý)
15. Sebaúcta (hrdosť)	Poslušnosť (svedomitý, úctivý)
16. Spoločenské uznanie (rešpekt, obdiv)	Zdvorilosť (galantný, dobre vychovaný)
17. Pravé priateľstvo	Zodpovednosť

(uzavreté spoločenstvo)	(spoľahlivý, dôveryhodný)
18. Múdrost'	Sebakontrola
(zrelé porozumenie životu)	(zdržanlivý)

(Seitl, 2012, s. 44)

Rokeachov zoznam hodnôt sa stal jedným z najvyužívanejších v 2. polovici 20. storočia ale je používaná do dnes. Na meranie dôležitosti použil metodiku, postup, kde sa respondentom predkladajú abecedne zoradené dve sady hodnôt, vo vertikálnom poradí na jednom liste papiera. Hodnoty nie sú označené ani písmenami či číslami a respondent má hodnoty očíslovať tak, že číslo jedna v každom zo stĺpcov obdrží hodnota, ktorá ma pre neho najvyšší význam až po číslo osemnásť, čiže hodnotu s najnižším významom. Rokeach zoznam ďalej nečlenil na obsahovo spojené skupiny a aj napriek pomernej jednoduchosti sa nevyhol kritike (Seitl, 2012, s. 48).

Jedným z kritikov bol aj Schwartz, ktorý spolu s Bilským použili Rokeachov zoznam pri formulácii motivačných oblastí, desiatich motivačných typov. Práve škála hodnôt Shalona Schwartza patrí medzi najpoužívanejšie nástroje na výskum hodnôt. Za základný rozdiel od pôvodného Rokeachovho konceptu sa považuje odlišné štrukturovanie hodnôt podľa typu cieľa a ich rozmiestnenie do kruhového usporiadania, kde hodnoty, ktoré sú na kružnici umiestnené vedľa seba spolu korelujú kladne a naopak. Táto kruhová štruktúra je daná dvomi na seba kolmými dimenziami, ktoré nám zároveň vysvetľujú vzájomné zhody alebo konflikty medzi hodnotami z rozdielnych motivačných typov. Prvú dimenziu tvoria póly Otvorenosť ku zmene a Konzervatizmus, kde na jednej strane sú hodnoty zdôrazňujúce nezávislosť a protikladom sú hodnoty zdôrazňujúce podriadenosť, zachovanie tradícií či stabilita. Druhá dimenzia je tvorená pólmi Sebaprosilnenie a Sebapresah, čiže hodnoty zdôrazňujúce vlastný prospech oproti hodnotám zdôrazňujúcim prijatie druhých, rovnosť a záujem o blaho druhých (Seitl, 2012, s. 36).

Konečných desať motivačných typov, ktoré sa už nedržia len hodnôt v Rokeachovej škále ale dopĺňujú ich aj ďalšie, ktoré v pôvodnom koncepte chýbajú, je nasledovných:

1. Moc – sociálny status a prestíž, kontrola a nadvláda nad ostatnými ľuďmi a zdrojmi, zahŕňa hodnoty sociálna moc, autorita, bohatstvo, zachovanie tváre,
2. Úspech – osobný úspech prostredníctvom predvedenej schopnosti v súlade so sociálnymi štandardmi, zahŕňa hodnoty úspešnosť, schopnosť, ctižiadostivosť,
3. Hédonizmus – potešenie a zmyslový pôžitok pre seba, zahŕňa hodnoty potešenie, pôžitok,
4. Stimulácia – vzrušenie, novosť a výzva v živote, zahŕňa hodnoty smelosť, rozmanitosť, vzrušujúci život,
5. Samostatnosť – nezávislosť v myslení a aktivite, zahŕňa hodnoty tvorivosť, sloboda, zvedavosť, nezávislosť, voľba vlastných cieľov,
6. Univerzalizmus – porozumenie, uznanie, tolerancia a ochrana blaha ľudí a prírody, zahŕňa hodnoty sociálna spravodlivosť, mier vo svete, múdrosť, krása, jednota s prírodou, ochrana prostredia a rovnosť,
7. Láskavosť – ochrana a posilnenie blaha ľudí, s ktorými je jedinec v častom kontakte, zahŕňa hodnoty ochota, zmierlivosť, poctivosť, lojalita,
8. Tradície – úcta, oddanosť a prijatie zvykov a myšlienok zahrnutých v tradičných kultúrach a náboženstvách, zahŕňa hodnoty zbožnosť, pokornosť, rešpekt k tradíciám, umiernenosť,
9. Konformita – obmedzenie aktivity, sklonov a impulzov, ktoré pravdepodobne znepokojujú alebo zraňujú ostatných a ktoré porušujú sociálne očakávania alebo normy, zahŕňa hodnoty poslušnosť, sebaovládanie, zdvorilosť, ctenie starších a rodičov,
10. Bezpečnosť – bezpečnosť, rovnováha a stabilita spoločnosti, vzťahov a jednotlivcov, zahŕňa hodnoty rodinná bezpečnosť, bezpečnosť národa, sociálny rád, čistota, pocit súdržnosti.

(Seitl, 2012, s. 46)

Schwartzovou najznámejšou metódou zisťovania hodnôt je metóda portrétov – Portrait Values Questionnaire, kde dotazník opisuje 21 charakterov osôb a úlohou respondentov je určiť, nakoľko sa na nich samých daná osoba ponáša. Tieto charaktery osôb sú

v podstate indikátory, na základe ktorých sa potom určujú už spomínané hodnotové, motivačné typy (Ilgová, Ritomský, 2009, s. 78).

1.1.4.2 Výskum hodnôt na Slovensku

V predchádzajúcej podkapitole som predstavila dvoch významných autorov teórií a konceptov, ktorých výskumné metódy sú používané do dnes. Na základe Schwartzovej metódy bol uskutočnený väčší výskum aj na Slovensku, konkrétne to bol komparatívny empirický výskum na hodnoty mladých Čechov a Slovákov. Výskumu sa zúčastnilo takmer 800 Čechov a 572 Slovákov vo veku 15 až 34 rokov, medzi hlavné zistenia patria:

- Čo sa týka hodnôt konformity, bezpečnosti, stimulácie či láskavosti česká a slovenská populácia sa viac menej zhoduje v pripisovaní dôležitosti slušnosti, sebadisciplíny, dodržovaniu noriem, harmónii vo vzťahoch, dobrodružnému a vzrušujúcemu životu, odvahe, nezávislému mysleniu, kreativite, pomáhaniu ľuďom okolo seba a vzťahom s nimi,
- Rozdiely sa vyskytli pri hodnotách moc a úspech, kde pre Slovákov je dôležitejšie prejavovanie vlastných schopností, inteligencie, dosahovanie cieľov a ambícií a naopak u českej spoločnosti je to ovládanie zdrojov a ľudí, sociálna prestíž a moc,
- Rovnako sa rozdiely prejavili pri hodnotách tradície či hedonizmu, kde pre slovenskú populáciu je dôležitý rešpekt, zaviazanosť a akceptovanie zvykov, ktoré hlása tradičná kultúra. Čo sa týka zmyslového uspokojenia, užívania a rozmaznávania sa, naberá väčší význam u Čechov.

(Ilgová, Ritomský, 2009, s. 106 – 107)

Medzi ďalšie výskumy, ktoré sa radia medzi najvýznamnejšie patrí Výskum európskych hodnôt, v rámci hodnôt mladých ľudí sa výskumom najviac venuje Slovenský inštitút mládeže Iuventa.

Výskum európskych hodnôt sa konal v rokoch 1981, 1991, 1999 a 2008, pričom Slovensko bolo súčasťou posledných troch rokov, v roku 1991 ešte ako súčasť Československa. Je to medzinárodný projekt, ktorého cieľom je jednak zistiť aké sú a či sú spoločné hodnoty Európanov, čo vychádza z predpokladu, že kultúru krajín Európy spájajú určité základné hodnoty aj napriek vonkajšej rozmanitosti a na druhej strane je to zmena hodnôt v dôsledku procesov ako industrializácia a urbanizácia, vplyv technológií, zamestnanosť, rozvoj vzdelania či globalizácia (Kusá, 2009, s. 8).

Samotný výskum bol realizovaný na základe dotazníkov, kde výber respondentov bol uskutočnený metodikou náhodného pravdepodobnostného výberu a je rozdelený na šesť základných tematických okruhov, kde sa skúma dôležitosť práce, rodiny, priateľov a známych, voľného času, politiky a náboženstva. Za najdôležitejšiu hodnotu sa radí rodina, ktorá zaznamenala minimálne zmeny v umiestnení v priebehu celých 17 rokov. Rovnako je pokladaná za najdôležitejšiu aj u susedov v Českej republike. Druhou najdôležitejšou hodnotou počas skúmaného obdobia je práca, ktorú pokladá za dlhodobu dôležitú zhruba 93 – 95 % respondentov. Najviac diferencujúcou hodnotou je náboženstvo, ktoré delí populáciu na dva polovice, tých, ktorí ho považujú za dôležité a ktorí nie. Najmenej dôležitou hodnotou počas celého obdobia výskumu je politika, čo rovnako zhodné aj v spoločnosti Českej republiky. Na základe toho, autori konštatujú, že v základných hodnotových systémoch sú si obe spoločnosti, česká aj slovenská, veľmi podobné (Tížik, 2009, s.13 – 15).

Výskumy, nie len hodnôt, mladých ľudí sa konajú hlavne pod záštitou Slovenského inštitútu mládeže Iuventa, ktorá je priamo riadená Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Výskum zameraný priamo na hodnotové orientácie mládeže bol uskutočnený v roku 1994. Za najviac preferované hodnoty medzi mládežou vo veku 15 až 29 rokov sú: mať prácu, tolerancia a znášanlivosť, spokojný a harmonický život, rovnoprávnosť, spravodlivosť, osobná sloboda, manželstvo a deti, sebarealizácia či priateľstvo. V prvej polovici sa umiestnil aj majetok a peniaze či právo. Nami skúmané vzdelanie sa umiestnilo tesne za nimi so 41%, kde najviac dôležité bolo hlavne pre skupinu tých, ktorí ho ešte nezískali, najvyššiu frekvenciu malo

u respondentov vo veku 15 až 17 rokov a to 60 %. (Zubalová, Zvalová, Sehnal, Luha, 1994, s.69 - 70).

K výskumu, nie len hodnôt, sa ešte vrátim v praktickej časti tejto práce, ktorá bude venovaná môjmu vlastnému výskumu (viď kapitola 2).

1.2 Vzdelanie a mládež

V predchádzajúcej kapitole som sa venovala hodnotám všeobecne, v tejto sa zameriam na jednu, a tou je vzdelanie. Vzdelanie je dôležitou súčasťou života každého z nás. Väčšinou sa nám spája so študentskými časmi ale zvykne sa hovoriť, že sa učíme celý život. Na jednej strane je chápané ako určitý faktor, ktorý nám môže zabezpečiť kariérnu úspešnosť ale rovnako pomáha utvárať našu osobnosť a jeho význam sledujeme aj pri výchove k hodnotám.

Průcha (1999, s. 200) hovorí, že dosiahnuté vzdelanie má jednu z kľúčových rolí pre sociálnu diferenciaciu a teda spoluutvára sociálny status jedinca, pôsobí na jeho zaradenie do určitej sociálnej vrstvy.

Podobný názor majú aj Sak a Saková (2007, s. 117): „Dosiahnuté vzdelanie, obzvlášť jeho vyššieho stupňa, má statusový charakter, je spojené s určitou sociálnou prestížou a pozíciou v spoločnosti.“ Na druhej strane hovoria aj o ďalších významoch vzdelania, ktoré plní svoje ciele pokiaľ deti a mládež nie len vzdeláva ale ich socializuje a kultivuje. V procese vzdelávania si osvojujeme hodnoty a postoje, ktoré sú charakteristické pre danú spoločnosť. Neopomínajú ale ani význam vzdelávania v zmysle prípravy na profesijný život, ktorý podľa nich stále viac naberá na dôležitosti.

Horák (1997, s. 10) argumentuje, že názory, že „vzdelanie je sústava systematických vedomostí v rozmanitosti jeho druhov, foriem a úrovní,“ majú nedostatok vzhľadom k tomu, že neuvažujú iné zložky vzdelania okrem kognitívnej a teda za vzdelaného človeka je považovaný človek, ktorý nadobudol vedomosti. Hovorí ale, že s postupom času sa do vzdelania zahŕňa aj hodnotová orientácia vzdelávaného, jeho chovanie a jednanie. Preto byť vzdelaný už neznamená len vedieť ale aj ovládať, teda využívať

vedomosti nie len k lepšiemu poznaniu sveta ale rovnako aj jeho chápaniu a porozumeniu. Znalosti sú chápané nie ako cieľ, ale ako prostriedok jednanie človeka a výsledkom vzdelania a výchovy hodnôt je chovanie a jednanie žiakov.

O dôležitosti výchove k hodnotám hovorí aj Vacek (2013, s. 147): „je potreba včas, systematicky a účinnejšie ako doteraz spoluutvárať hodnotové štruktúry detí a mládeže v rámci edukačného procesu. „

Význam vzdelania teda môžeme vidieť jednak ako prostriedok k výchove k hodnotám a na strane druhej ako hodnotu, ako takú. Otázkou zostáva, ako veľmi a či si jeho význam uvedomujú ľudia.

1.2.2 Kariérne teórie a rozhodovanie

S problematikou vzdelania veľmi úzko súvisí aj kariéra. Mnoho ľudí ide za lepším vzdelaním hlavne pre svoje uplatnenie v budúcnosti. Preto sa v priebehu vzdelávania musíme rozhodovať, kam budú smerovať naše ďalšie kroky, čo chceme v živote dosiahnuť a robiť.

Na tento rozhodovací proces sa v literatúre používa niekoľko označení : kariérne rozhodovanie, voľba povolania, voľba ďalšej vzdelávacej cesty, profesionálna orientácia, kariérne poradenstvo, kariérna výchova, výchova k profesii a iné (Hlad'o, 2013, s. 16).

Na to, aby sme boli schopní takéhoto rozhodnutia spraviť musíme byť podľa viacerých autorov zrelí. Existuje viacero teórií, ktoré sa venujú práve kariérnemu vývoju. Zhodujú sa však v jednej veci, a to, že to nie je jednorazový akt ale dlhodobý vývoj. S jednou teóriou prichádza aj Hlad'o (2013, s. 26) , ktorý tvrdí, že všetci jedinci v procese rozhodovania prejdú tromi obdobiami :

- obdobie fantazijnej voľby – toto obdobie trvá od raného detstva po vek 11 rokov, je to obdobie, kedy si deti zvyknú predstavovať a fantazírovať o tom, čo

v budúcnosti budú, neuvedomujú si požiadavky a predpoklady pre výkon nejakého povolania, myslia si, že môžu čokoľvek čo si predstavia,

- obdobie pokusnej voľby – prebieha vo veku od 11 do 16 – 17 rokov, v tomto období sa jedinec pokúša o voľbu povolania na základe sebazpoznania a sebahodnotenia, rozhodujúcimi faktormi rozhodovania sú jeho záujmy, osobnostné predpoklady či hodnoty,
- obdobie realistickej voľby – trvá od 17 rokov po ranú dospelosť, je to obdobie, kedy sú už jedinci schopní pri rozhodovaní zvažovať subjektívne (hodnoty, schopnosti, záujmy) ale aj objektívne (trh práce, spoločenské potreby) faktory a vybrať si kompromis.

Kedy je teda jedinec kariérne zrelý ? Pri výskume kariérnej zrelosti autori najčastejšie berú do úvahy hlavne oblasti : veku, kde sa posudzuje rast kariérnej zrelosti s rastom veku; pohlavia, kde väčšina výskumov dospela k zisteniam, že dievčatá vykazujú pri meraní kariérnej zrelosti vyššie skóre ako chlapci; a socioekonomického statusu, ktorý síce voľbu ovplyvňuje avšak pri výskumoch nepreukázal významný vzťah (Vendel, 2008, s. 20).

O tom, že kariérne rozhodovanie nie je jednoduché svedčí aj viacero výskumov, ktoré boli zamerané na zisťovanie ťažkostí, ktoré sa pri ňom vyskytujú.

Na Slovensku bola na zistenie ťažkostí rozhodovania uskutočnená faktorová analýza, ktorej výsledky vychádzali z odpovedí žiakov základných škôl na otázky, ktoré boli zamerané na subjektívne prežívanie voľby ďalšej vzdelávacej a profesijnej dráhy. Výstupom bolo osem kategórií ťažkostí :

- celková nerozhodnosť – patria sem žiaci, ktorí majú problém sa rozhodovať vo všeobecnosti alebo pokiaľ majú na výber z viacerých možností, rovnako sem patria žiaci, ktorí potrebujú schválenie svojho rozhodnutia od inej osoby,
- nedostatok informácií o školách – žiaci, ktorí nemajú dostatok informácií o odboroch, možnostiach prijatia či o obsahu prijímacích skúšok,

- nedostatok vedomostí o tom , ako postupovať pri voľbe ďalšej vzdelávacej a profesijnej dráhy – žiaci z tejto kategórie nevedia, aké kroky sú potrebné pre správne rozhodnutie, prípadne nevedia porovnať svoje schopnosti a vlastnosti s nárokmi povolání,
- nedostatočná motivácia k voľbe – paria sem žiaci, ktorí sa ešte problémom rozhodovania nezaoberali, žiaci pre ktorých voľba ďalšej vzdelávacej a profesijnej dráhy nie je dôležitá, prípadne ich žiadne povolanie nezaujalo,
- vnútorné konflikty – majú žiaci, ktorým sa nepáči škola alebo povolanie odpovedajúce ich predpokladom, alebo žiaci, ktorých schopnosti nie sú dostačujúce pre výkon povolania, rovnako sem patria žiaci, s ktorých výberom nesúhlasia dôležité osoby s okolia,
- nedostatok informácií o schopnostiach, osobnostných vlastnostiach, záujmoch, o možnostiach uplatnenia na trhu,
- váhanie medzi alternatívami – žiaci váhajú medzi niekoľkými možnosťami, stále menia svoje rozhodnutia, dostatočne nepoznajú svoje preferencie alebo nevedia skĺbiť svoje záujmy,
- nepripravenosť na voľbu – žiaci nemajú znalosti o možnostiach budúceho uplatnenia, nevedia získať informácie o existujúcich povolaniach či školách a nevedia, ako overiť svoje schopnosti a osobnostné vlastnosti.

(Vendel, 2007, s. 199 - 201)

Popri zrelosti a ťažkostiach rozhodovania sú dôležitou zložkou kariérneho rozhodovania aj faktory, ktoré na jednej strane rozhodovanie ovplyvňujú alebo sú dôvodom nášho rozhodnutia. Na naše rozhodovanie majú nepochybne veľký vplyv ľudia, s ktorými prichádzame do kontaktu. Čo sa týka žiakov a študentov sú to hlavne, rodičia, kamaráti či učitelia. Na základe viacerých výskumov sú práve toto najčastejšie odpovede na otázku typu : „kto najviac ovplyvnil váš výber?“ Okrem vyššie spomínaných ale žiaci uvádzali, že to bolo hlavne rozhodnutie ich samých (Hlad'o, 2013, s. 44).

Možno viac dôležitejšie ako to, kto alebo čo nás ovplyvňuje pri rozhodovaní je otázka, prečo sme sa nakoniec rozhodli tak, ako sme sa rozhodli. Môže sa tu stále prejavíť dominantnosť vyššie uvedených faktorov a teda, že výber spravili za nás rodičia, prípadne chceme ísť na školu, na ktorú aj naši kamaráti. Pri voľbe ďalšej vzdelávacej dráhy ale môžu byť rozhodujúce aj úroveň či povest' samotnej školy, možnosť uplatnenia, vlastný záujem o daný odbor, rovnako môže zohrať rolu aj vybavenie školy, recenzie, vzdialenosť školy od bývania a iné.

1.2.3 Vzdelanie na Slovensku

Vzhľadom k tomu, že môj výskum som uskutočňovala v Slovenskej republike, pozrieme sa na problematiku vzdelania a jeho hodnoty práve tu.

Po rozpade Československa a osamostatnení prešiel školský systém na Slovensku viacerými zmenami. Medzi najväčšie patrí Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 - 20 rokov schválený v roku 2001 a prijatie komplexného zákona o výchove a vzdelávaní, t.j. školského zákona, v roku 2008.

Tento zákon Slovenskej republiky č. 245/ 2008 definuje vzdelanie ako: „cieľene organizovaný a realizovaný proces výchovného a vzdelávacieho pôsobenia a učenia zameraného na rozvoj dieťaťa alebo žiaka v súlade s jeho predpokladmi a podnetmi, ktoré stimulujú jeho vlastnú snahu stať sa harmonickou osobnosťou.“

Za základné ciele vzdelávania podľa Školského zákona 2008 sú považované :

- „získať kompetencie, a to najmä v oblasti komunikačných schopností, ústnych spôsobilostí a písomných spôsobilostí, využívania informačno-komunikačných technológií, komunikácie v štátnom jazyku, materinskom jazyku a cudzom jazyku, matematickej gramotnosti, a kompetencie v oblasti technických prírodných vied a technológií, k celoživotnému učeniu, sociálne kompetencie a občianske kompetencie, podnikateľské schopnosti a kultúrne kompetencie,
- ovládať anglický jazyk a aspoň jeden ďalší cudzí jazyk a vedieť ich používať,

- naučiť sa správne identifikovať a analyzovať problémy a navrhovať ich riešenia a vedieť ich riešiť,
- rozvíjať manuálne zručnosti, tvorivé, umelecké psychomotorické schopnosti, aktuálne poznatky a pracovať s nimi na praktických cvičeniach v oblastiach súvisiacich s nadväzujúcim vzdelávaním alebo s aktuálnymi požiadavkami na trhu práce,
- posilňovať úctu k rodičom a ostatným osobám, ku kultúrnym a národným hodnotám a tradíciám štátu, ktorého je občanom, k štátnemu jazyku, k materinskému jazyku a k svojej vlastnej kultúre,
- získať a posilňovať úctu k ľudským právam a základným slobodám a zásadám ustanoveným v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj úctu k zákonom a osobitne vzťah k prevencii a zamedzeniu vzniku a šírenia kriminality a inej protispoločenskej činnosti,
- pripraviť sa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti, v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a náboženskej tolerancie,
- naučiť sa rozvíjať a kultivovať svoju osobnosť a celoživotne sa vzdelávať, pracovať v skupine a preberať na seba zodpovednosť,
- naučiť sa kontrolovať a regulovať svoje správanie, starať sa a chrániť svoje zdravie vrátane zdravej výživy a životné prostredie a rešpektovať všeľudské etické hodnoty,
- získať všetky informácie o právach dieťaťa a spôsobilosť na ich uplatňovanie. „

(Školský zákon č.245/2008 čl. 1)

Informácie o regionálnom a vysokom školstve predložilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu (ďalej MŠVVaŠ) v Správe o stave školstva na Slovensku v roku 2013, ktorá okrem iného obsahovala aj konkrétne ciele a kroky na podporu ďalšieho rozvoja regionálneho a vysokého školstva. Za strategický cieľ v ďalšom rozvoji sa vymedzilo: „Dostatočne financované a efektívne fungujúce regionálne školstvo zabezpečujúce kvalitnú výchovu a vzdelávanie, reagujúce na aktuálne i očakávané potreby praxe, dostupné pre všetky vrstvy spoločnosti, poskytujúce deťom a žiakom

základ zdravého životného štýlu a zabezpečujúce učiteľom postavenie a ohodnotenie zodpovedajúce mimoriadnemu významu ich práce.“ (MŠVVaŠ SR)

Napriek snahe rozvoja a zmenám, ktorým vzdelávanie a školstvo prešlo je ale stále diskutabilné, v akom stave sa skutočne nachádza. Na jednej strane z pohľadu vzdelávateľov, čiže učiteľov, kde sa v poslednom období uskutočnilo niekoľko štrajkov, kde problém bol hlavne ich nedostatočné ohodnotenie a na strane študentov, kde narastá počet tých, ktorí odchádzajú študovať do zahraničia.

Štúdium v zahraničí môže mať pre študentov niekoľko dôvodov, či už hľadajú kvalitnejšie vzdelanie, chcú spoznávať nové krajiny, idú za zaujímavejšími odborními alebo sú len ambiciózni. O tom, že ich počet stále stúpa svedčí aj fakt, že od roku 1998 do roku 2012 sa počet slovenských občanov študujúcich v zahraničí viac ako zdesaťnásobil z 3400 na 36 200. V roku 2012 tak študovalo 15 % slovenských vysokoškolských študentov v zahraničí. Medzi najvyhľadávanejšie krajiny s najväčším počtom slovenských študentov patrí hlavne Česká republika, kde míľnikom môže byť aj podpísanie protokolu medzi ministerstvami školstva krajín Československa v roku 1999 o bezplatnom štúdiu Slovákov v Českej republike a na druhom mieste je to Veľká Británia, kde sa za zlomový považuje rok 2004, kedy Slovensko vstúpilo do Európskej únie a v roku 2012 tam tak študovalo zhruba 3000 študentov (Bahna, 2015, s. 1 – 2).

Problém, ktorý s odchodom študovať do zahraničia súvisí, hlavne pokiaľ tam študenti po skončení štúdia zostávajú, je brain drain, t.j. únik mozgov. Na problematiku štúdia v zahraničí a brain drainu uskutočnil Sociologický ústav Slovenskej akadémie vied výskum v roku 2014, ktorý sa zaujímal hlavne o to, kto a odkiaľ študenti sú a či v zahraničí zostávajú. Zistili, že väčšina študentov sú absolventi z gymnázia či bilingválneho gymnázia a rovnako dôležitú rolu zohrávajú aj rodičia, kde v zahraničí študujúci Slováci pochádzajú hlavne z rodín, kde obaja rodičia majú vysokoškolské vzdelanie. Čo sa týka návratnosti na Slovensko po ukončení štúdia, čísla sa pohybujú v rozmedzí 39 – 43 % , čiže zhruba štyria až piati z desiatich absolventov štúdia v zahraničí sa po dvoch a viac rokoch od ukončenia štúdia vrátili na Slovensko.

Dôležitú úlohu tu pritom vo väčšine zohralo aj pranie alebo finančná situácia rodičov (Bahna, 2015, s. 10 – 11).

1.3 Postoje

Pojem postoj sa v európskych jazykoch začal objavovať začiatkom 18. storočia, kedy sa vyskytoval v maliarskom žargóne a používal sa k označeniu polohy tela pri jeho znázorňovaní. Do oblasti vedy sa dostal v druhej polovici 19. storočia vďaka práci Charlesa Darwina Výraz emócií u človeka a zvierat, až sa napokon na začiatku 20. storočia stal ústrednou kategóriou sociálnej psychológie (Výrost, 2008, s. 127). Konkrétnejšie to boli W. J. Thomas a F. Znaniecki, ktorí svojou prácou o poľskom roľníkovi v Európe a Amerike priniesli termín postoj do sociológie a psychológie. Čo sa týka ich definície postoja, neujala sa, ale ich pojetie postoja bolo prijaté. Podľa tohto klasického pojetia postoj vyjadruje vzťah k nejakej hodnote, spôsob hodnotenia a teda pokiaľ vyjadrujem postoj k určitému objektu, tento objekt hodnotím (Nakonečný, 2009, s. 239).

Psychológovia vymedzujú postoje ako pomerne trvalé zamerania, ktoré si jedinci vytvárajú voči rôznym predmetom a otázkam, s ktorými sa v priebehu života stretávajú. (Fontana, 2014, s. 223)

Podľa francúzskeho psychológa a psychoanalytika Sillamyho (2001, s. 155) pojem postoj zahŕňa viac významov. Môže označovať orientáciu myslenia, naše hlboké sklony či náš vlastný vzťah k určitým hodnotám. Rozlišuje osobné postoje, ktoré sa týkajú len jedinca a spoločenské hodnoty, ako napríklad politické preferencie, ktoré majú dopad na skupiny.

Na základe klasického pojetia postojov môžeme sledovať blízky vzťah medzi nimi a hodnotami. Rovnako sa ale postoj zvykne spomínať, prípadne zamieňať s ďalšími príbuznými pojmami ako motív, presvedčenie či jednanie. Aby sme ich vedeli rozlíšiť pozrieme sa na jeho ďalšie vymedzenia.

Ako som spomínala, postoje môžu byť produktom hodnotenia. Slovanmi vyjadrené hodnotenie sa potom označuje ako mienenie a pevne vytvorené až zafixované

hodnotenie ako presvedčenie (Nakonečný, 2009, s. 241). Horák (1997, s. 57) hovorí, že presvedčenie je charakterizované pripravenosťou a pohotovosťou k jednaniu. Postoj charakterizuje ako stanovisko, ktoré človek zaujíma či už voči javom naokolo alebo sebe samému. Spoločné pre nich je, že ako postoj tak aj presvedčenie vznikajú v dôsledku ovplyvňovania alebo výchovného pôsobenia. Tu môžeme vidieť, že postoje rovnako zasahujú aj do oblasti výchovy a vzdelávania.

Čo sa týka motívu a postoja, zásadný rozdiel, kde si objasníme aj rolu jednania, je v tom, že postoj determinuje spôsob jednania, pričom motív je príčinou jednania, vyjadruje jeho psychologický zmysel (Nakonečný, 2009, s. 239).

Postoje ako také sa skladajú z troch komponentov :

- kognitívne komponenty alebo zmýšľanie, ktoré zahrňujú to, čo subjekt o objekte svojho postoja vie, sú to poznatky o objekte postoja,
- emotívne (afektívne) komponenty predstavujú emócie, ktoré objekt postoja v subjekte vyvoláva, môže to byť napríklad hnev, sympatia a pod.,
- konatívne komponenty alebo behaviorálne predispozície vyjadrujú snahu alebo pohotovosť sa voči objektu postoja nejakým spôsobom chovať.

(Nakonečný, 2009, s. 247)

Zo spomínaných komponentov je významný práve emocionálny vzhľadom k tomu, že určuje silu postoja a teda mu pripisuje subjektívny význam. Určuje teda intenzitu postoja, ktorá môže byť od extrémne pozitívneho cez neutrálny až k extrémne negatívnemu postoju. Silno akcentované postoje avšak môžu byť iracionálne či sprevádzané falošnými informáciami (Nakonečný, 2009, s. 247).

Medzi takéto emočné silné postoje patria hlavne predsudky. Spájajú sa nám s negatívnymi postojmi, ktoré sú nie vždy opodstatnené a ktoré sú väčšinou proti určitým menšinám, u nás, napríklad, cigáni a teda rasisticky založené predsudky, ktoré sú v súčasnosti pravdepodobne najpočetnejšie. Nakonečný (2009, s. 277) hovorí, že ich základným znakom je aj ich vysoká odolnosť voči zmenám.

1.3.2 Utváranie a zmena postojov

Rovnako ako hodnoty a hodnotové orientácie aj postoje si utvárame už v podstate od detstva. Nakonečný (2009, s. 259) pripisuje dôležitosť skúsenostiam, hovorí, že ako dieťa, dospievajúci až napokon dospelý sa učíme oceňovať, čo je dobré a čo zlé a to v dvoch rovinách : v rovine spoločensko-normatívnej, teda čo za dobré a zlé pokladá kultúrne a sociálne prostredie a v rovine subjektívnej, čiže čo je dobré a zlé z pohľadu našej subjektívnej skúsenosti.

Horák (1997, s. 65 – 67) pri utváraní postojov zase zdôrazňuje uspokojovanie potrieb, informácie či skupiny a skupinové normy. K ľuďom či predmetom, ktoré uspokojujú naše potreby si podľa neho utvárame priaznivé postoje. Rovnako pokiaľ nás uspokojuje činnosť v skupine, sú pre nás informácie, ktoré z nej dostávame vierohodnejšie a tým pádom sa utvára silný postoj. So skupinami súvisia aj skupinové hodnoty a normy, ktoré tiež majú vplyv na postoje vzhľadom k tomu, že jednak určujú ako sa má človek chovať ale v podstate určujú aj aké postoje sú správne.

Postoje sa ale môžu aj meniť. Možno si ani neuvedomujeme, že s pokusmi o ich zmenu sa človek stretáva relatívne často, či už je to pôsobením propagandy politických strán, cirkvi alebo keď nám masmédiá prezentujú rôzne úvahy a relácie. Významné postoje sa avšak obvykle v bežnom živote nemenia a pokiaľ áno, je za tým výrazná skúsenosť ako psychický otras, trauma, životná kríza a iné (Nakonečný, 2009, s. 267).

Na základe empirických poznatkov H. C. Triandis (in Nakonečný, 2009, s. 268) rozlíšil faktory zmien postojov :

- dôveryhodnosť zdroja informácie,
- atraktivita zdroja informácie,
- moc zdroja informácie,
- štýl, štruktúra a obsah informácie.

Horák (1997, s. 14) poukazuje na negatívne prvky postmodernizmu, ktoré sú hlavne deťmi a mládežou silno prežívané. „Nerozlišovanie pravdy od nepravdy, správneho od

nesprávneho, morálneho od nemorálneho, hrdinstva od zločinu ovplyvňuje názory a postoje mládeže viac ako sme si ochotní pripustiť. „

Nakonečný (2009, s. 252) vo svojej knihe udáva prehľad základných charakteristík postojov, ktoré zároveň obsahujú ich odolnosť/neodolnosť voči zmenám :

- extrémnosť postoja – pozitívne alebo negatívne hodnotenie objektu, zvykne byť intenzívna a teda odolná voči zmenám,
- multiplexita postoja – postoj môže byť jednoduchý, založený na jednom fakte alebo založený na množstve poznatkov, tie jednoduché sa ľahšie menia vo svoj protiklad,
- konzistentnosť postoja – vyjadruje vnútornú, psychologickú vyrovnanosť jeho zložiek,
- interkonexia postojov – ich spojitosť, postoje môžu byť na sebe rôzne závislé, čím sú viac prepojené tým viac sú odolnejšie voči zmenám,
- konsonancia v zoskupení postojov – zhodnosť postojov, zhodné postoje sa môžu podporovať a byť odolnejšie voči zmenám,
- sila a množstvo uspokojovaných potrieb – čím viac významných potrieb postoje uspokojujú tým viac sú rezistentné voči zmenám vzhľadom k tomu, že podporujú stabilitu osobnosti,
- centrálnosť vzťahných hodnôt – centrálnne postoje sú tie, ktoré má človek voči objektom, ktoré majú pre neho význam, sú odolné voči zmenám.

Či už pri utváraní alebo zmene postojov vplyvajú na nás aj ľudia, s ktorými prichádzame do kontaktu či situácie, v ktorých sa nachádzame. Rodina, priatelia, škola, práca, televízia či internet, od všetkých ľudí, zo všetkých strán na nás vyskakujú obrovské množstvo požiadaviek, informácií, ktoré nie vždy musia byť pravdivé a ktoré sa podieľajú na tvorbe našich názorov, hodnôt a postojov. V súčasnosti žijeme v dobe technológií a preto sa bližšie pozrieme práve na médiá a ich vplyv na našu osobnosť. Možný (2008, s. 169) hovorí, že práve vplyv a pôsobenie médií na vývoj osobnosti je dnes základnou otázkou štúdia socializácie.

1.3.2.2 Masmédiá, mediálna gramotnosť a internet

Médiá by sme veľmi zjednodušene mohli chápať ako všetky komunikačné prostriedky, ktoré má človek k dispozícii, aby mohol nadviazať kontakty s druhými ľuďmi. Komunikačným prostriedkom tak môžu byť napríklad jazyky, neverbálne signály, písmo a rovnako technické komunikačné prostriedky alebo tlačené a vysielacie médiá (Jiráček, Pavličiková a kol., 2013, s. 18).

Mňa konkrétne zaujímajú posledné zmieňované a teda tlač, rozhlas či televízia spoločne označované ako masové médiá, ktoré tvoria masovú komunikáciu. Lesková (2013, s. 37) vymedzila základné charakteristiky masovej komunikácie, ktoré sú zhodné pre väčšinu definícií :

- masová komunikácia je proces šírenia informácií,
- tento proces má sociálny charakter, sprostredkováva sociálne vzťahy a kultúrne hodnoty,
- prebieha pomocou technických prostriedkov,
- publikum je početné, heterogénne a geograficky rozptýlené.

Dá sa povedať, že história tradičných médií začala v 17. storočí, hoci nás vynález kníhtlače zavádza až do stredoveku. Pokiaľ ide ale o masovú cirkuláciu a okamžitú komunikáciu, mali by sme na pomyselnú štartovnú čiaru položiť prvé noviny a prvé zaznamenané noviny sa objavili v Nemecku v roku 1609. Čo sa týka ďalších krajín, prvá britská denná tlač prišla až o takmer sto rokov neskôr. V 18. storočí k novinám pribudli časopisy, ktoré boli pôvodne zamerané na stredostavovské domácnosti ale neskôr sa čím ďalej tým viac špecializovali a orientovali na voľnočasové aktivity, politiku a súčasné dianie (Giles, 2012, s. 16). Všetky vyššie spomínané médiá – knihy, noviny a časopisy by sme mohli zaradiť do jednej veľkej skupiny masmédií, a to do tlačných médií. V súčasnosti ale už mnoho novín, kníh a časopisov nájdeme aj elektronickej podobe a tak sa dá povedať, že ich rola ako taká pomaly upadá a zatieňujú ich médiá, ktoré označujeme ako elektronické . Rozhlas, televízia, film a hlavne nové elektronické médiá ako internet sú tie, ktoré vládnu v 21. storočí .

História internetu avšak siaha do zhruba šesťdesiatych rokov, kedy sa objavuje prvýkrát ako technológia. V tejto dobe vrcholili obavy z atómovej vojny a americká armáda dospela k záveru, že by bolo vhodné disponovať komunikačným systémom, ktorý by prežil aj takúto katastrofu a mohli by tak v ňom uchovať uložené informácie. Riešením tak bola komunikačná sieť bez centra, ktoré by mohlo byť zničené, čo je v podstate princípom internetu. (Jiráček, Pavličiková a kol., 2013, s. 16) Rovnako sa považovalo za dôležité, aby tento systém nepodliehal štátnej kontrole a nemohol sa tak dostať do nepovolaných rúk. Prvým systémom bola sieť spájajúca jednotlivé počítače známa ako ARPANET, ktorý vyvinula americká armáda a ktorý bol neskôr implementovaný do univerzitného systému (Giles, 2012, s. 143)

Internet sa stal behom pár desiatok rokov cez tvorbu webových stránok, online nakupovanie či sociálne siete fenoménom, bez ktorého si väčšina z nás už ani nevie predstaviť život. Giles (2012, s. 142) hovorí, že ovplyvnil náš život tak obrovsky, že sa podobne ako autá stal živou súčasťou každodennej existencie. Čo je preňho obzvlášť udivujúce je rýchlosť, s akou sme sa do tejto situácie dostali.

Nie len internet, všetky masmédiá výrazne zasahujú do nášho života, či už pozitívne alebo negatívne, ich vplyv je zjavný. „Žijeme v dobe médií. Vyskytujú sa okolo nás v takom množstve, že sa niekedy ocitáme v stave akejsi „mediálnej slepoty“, kedy si neuvedomujeme ich prítomnosť, a už vôbec ich vplyv na naše rozhodovanie, postoje a presvedčenie“ (Giles, 2012, s. 11).

Rovnaký názor zastávajú aj Jiráček, Pavličiková a kol. (2013, s. 15): „Tlač, rozhlas, televízia, internet, mobilné telefóny, nahrávky, sociálne siete – to všetko je samozrejmosťou súčasťou nášho každodenného života. Tak samozrejmosťou, že si často ani neuvedomujeme, ako náš život tieto komunikačné prostriedky ovplyvňujú, ako ho priebežne menia, aký veľký vplyv majú na to, ako deň za dňom žijeme, riešime svoje každodenné problémy, udržujeme kontakt s ostatnými ľuďmi, zaplňujeme voľný čas a orientujeme sa vo svete okolo nás.“

Giles (2012, s. 18) hovorí, že narážame na toľko verbálnych a vizuálnych materiálov, že to vedie až k stavu určitej dezorientácie. Oddeliť tak hodnoverné či užitočné informácie

od odpadu, marketingu, nezhmyslov či účelových lží vyžaduje určitý stupeň mediálnej gramotnosti, ktorého nie vždy dosahujeme.

S rozširujúcim sa mediálnym prostredím sú tak potrebné výchovné a vzdelávacie metódy a prostriedky, aby všetci bez ohľadu na vek boli schopní pristupovať k médiám s kritickým odstupom a využívať ho ako informačný zdroj, zdroj zábavy či vzdelávania. Práve preto vznikla mediálna výchova (Jiráka, Pavličiková a kol., 2013, s. 9).

Mediálna výchova ako taká je multidisciplinárny odbor, ktorý zasahuje do širokej škály spoločenských vied a má za sebou už niekoľko desiatok rokov trvajúcu históriu. Avšak nie všetky krajiny majú rovnakú úroveň či podmienky zavádzania tejto disciplíny do praxe. Existujú tak štáty, v ktorých má mediálna výchova svoju dlhodobú tradíciu ale na druhej strane aj štáty, kde je tento pojem pre verejnosť stále neznámym. Do druhej skupiny štátov patrí aj Slovensko, kde zavádzanie mediálneho vzdelávania do oficiálneho školského systému stále nepreniklo (Vrabec, 2008, s. 3).

Médiá zaujímajú stále významnejšiu pozíciu hlavne v živote mladých ľudí, ktorí patria aj k najpočetnejším a najaktívnejším užívateľom mediálnych technológií. Podľa Jiráka, Pavličikovej a kol. (2013, s. 12) avšak výsledkom mediálnej výchovy majú byť mediálne gramotní nie len mladí ľudia, ale aj dospelé osoby.

Mediálna gramotnosť je jednou z kľúčových kompetencií v živote jedinca. Významným rysom mediálne gramotného človeka je podľa Vrabca (2008, s. 5) schopnosť rozoznávať v mediálnych posolstvách manipulatívne prvky, odhaľovať rodové stereotypy, rasové predsudky či intoleranciu voči násilným prejavom. Mali by sme sa naučiť vyrovnávať s informačným preťažením a neustále rastúcou komercializáciou mediálneho prostredia.

Medzi ďalšie schopnosti mediálne gramotného človeka Európska charta mediálnej gramotnosti (in Vrabec, 2008, s. 5) zaraďuje napríklad :

- porozumenie tomu, ako a prečo sú mediálne obsahy vytvárané,
- kriticky analyzovať techniky, jazyk či konvencie používané v médiách a význam ich posolstiev,

- používanie médií tvorivo na vyjadrovanie a komunikovanie myšlienok, informácií a názorov,
- schopnosť identifikovať, zabrániť alebo odmietnuť mediálne obsahy a služby, ktoré môžu byť nežiaduce, urážlivé, pohoršujúce či škodlivé,
- efektívne používanie médií na upevňovanie demokratických práv a občianskych slobôd.

Ako som spomínala, mediálna výchova nemá u nás tradíciu a rovnako tak je to aj s výskumom mediálnej gramotnosti či už mladých alebo dospelých ľudí. Napriek tomu, sa ich pár uskutočnilo, jedným z nich je výskum Slovenského inštitútu mládeže Iuventa zameraný priamo na úroveň mediálnej gramotnosti mladých ľudí na Slovensku, v ktorom sa okrem iného potvrdila potreba a opodstatnenosť zavedenia rôznych foriem formálneho aj neformálneho mediálneho vzdelávania, ktoré by mali viesť hlavne k osvojeniu si základných princípov a rovnako praktickej aplikácii kritického hodnotenia techník, jazyka a konvencií používaných v procese mediálnej komunikácie (Vrabec, 2008, s. 38). Potrebu mediálnej výchovy potvrdil aj môj vlastný výskum (viď kapitoly 2.3 a 3).

2 PRAKTICKÁ ČASŤ

2.1 Projekt výskumu

Vzdelanie je dôležitou súčasťou nášho života. Ale ako dôležité a akú rolu zohráva v živote dnešnej mládeže? A akú pozíciu zastávajú dnes najpoužívanejšie médiá pri formovaní ich osobností? Aj na tieto otázky som sa snažila nájsť odpovede vo vlastnom výskume, ktorého predmetom bolo zisťovanie a analýza hodnôt a postojov žiakov a študentov základných a stredných škôl v meste Prievidza, so zameraním hlavne na vzdelanie a využívanie elektronických médií.

2.1.2 Základné ciele výskumu

- Zistiť, akú má v súčasnosti hodnotu vzdelanie pre mladých ľudí a akú rolu zohráva v ich živote,
- Zistiť záujem mladých ľudí o štúdium v zahraničí,
- Zistiť ako veľmi a ktoré sú v súčasnosti najviac preferované elektronické médiá,
- Zistiť za akým účelom mladí najviac vyhľadávajú elektronické médiá a ako veľmi sa podieľajú na tvorbe ich názorov a postojov,
- Zistiť či a aké sú rozdiely v skúmaných oblastiach podľa veku a stupňa vzdelania.

2.1.3 Základná hypotéza výskumu

Predpokladám, aj na základe teoretických podkladov, že respondenti, resp. študenti jednotlivých škôl už majú vytvorené určité priority a už uvažujú o svojom budúcom uplatnení či už v štúdiu alebo v práci. Rovnako sa dá predpokladať, že výsledky výskumu sa budú rôzniť vzhľadom k veku a stupňu štúdia a to nie len medzi základnou a strednou školou ale i medzi jednotlivými strednými školami.

2.1.4 Hypotézy výskumu

H1

Táto hypotéza je zameraná na prvú veľkú oblasť, ktorou je vzdelanie. Vzhľadom k tomu, že výskumná vzorka žiakov a študentov je stále súčasťou vzdelávacieho

procesu predpokladám, že jeho význam budú vnímať intenzívnejšie a všeobecná hodnota vzdelania (ot. č. 5) tak bude dosahovať na škále od 1 (najmenej) po 10 (najviac) vyššie hodnoty. Na základe rozličnosti typu školy u našich respondentov predpokladám, že študenti základnej školy a gymnázia budú po ukončení súčasnej formy vzdelávania (ot. č. 7) pokračovať aj naďalej vo vzdelávaní na stredných a vysokých školách. Naopak u študentov odbornej školy predpokladám preferenciu po skončení štúdia pracovať.

H2

Hypotéza č. 2. sa rovnako zameriava na vzdelanie avšak zaujíma sa o problémy súvisiace s úrovňou školstva a aktuálne trendy v podobe štúdia v zahraničí, keďže v súčasnosti mnoho mladých odchádza za štúdiom do zahraničia a tieto počty sa stále zvyšujú. Predpokladám tak, že aj mnou dotazovaní študenti budú mať vo veľkom počte záujem, prípadne budú aspoň uvažovať o štúdiu v zahraničí (ot. č. 9). Tento predpoklad budem dávať do súvislosti s úrovňou školstva na Slovensku (ot. č. 8), ktorú vzhľadom k vysokému záujmu študovať mimo Slovensko, si myslím, že mládež bude hodnotiť skôr negatívne.

H3

V hypotéze č. 3 prechádzam do ďalšej oblasti, ktorou sa v práci zaoberám a tou sú elektronické médiá. Žijeme v dobe mediálnych technológií pri čom mladí ľudia sú ich najaktívnejší užívatelia, predpokladám tak, že elektronické médiá ako televízia, rozhlas či internet budú vysoko využívané (ot. č. 11) študentmi pri ich štúdiu. Zo spomínaných elektronických médií predpokladám, že práve internet (ot. č. 12) bude najviac využívaná forma a to ako za účelom štúdia tak za účelom zábavy (ot. č. 13), pri čom predpokladám vysokú obľúbenosť využívania fenoménu súčasnosti, sociálnych sietí.

H4

Posledná hypotéza súvisí s problematikou mediálnej výchovy. Sme zahrňaní množstvom informácií, ktoré nám médiá niekedy interpretujú práve tak ako im vyhovuje, aby nás zaujali. Niekedy môžu skresľovať realitu avšak na druhej strane nám

internet či niektoré relácie môžu poskytovať zaujímavé a poučné informácie. Predpokladám, že študenti tieto informácie získané z elektronických médií budú považovať väčšinou za pravdivé (ot. č. 15). Čo sa týka obsahu správ, s ktorými sa stretávame, predpokladám, že nižšie ročníky zaujmú správy (ot. č. 16) hlavne bulvárneho a zábavného typu a s vzrastajúcim vekom by si mládež už mohla robiť všeobecný prehľad prostredníctvom správ o aktuálnom dianí. O tom či a ako vieme identifikovať správy, ktoré sa k nám dostávajú môže vypovedať aj ich vplyv na postoje a názory mládeže. Predpokladám, že študenti ktorí sa nechajú ovplyvniť názormi prezentovanými v médiách pričom sa ich vlastný názor zmení (ot. č. 17) zároveň nebudú až tak vnímať negatívne vplyvy médií (ot. č. 18). Naopak študenti, ktorí si stoja za svojim názorom budú skôr vnímať ich negatíva.

2.2 Metodika výskumu

2.2.1 Charakteristika výskumnej vzorky

Výskumnú vzorku tvorilo 280 žiakov a študentov z troch typov škôl v meste Prievidza. Konkrétne sa výskum realizoval na základnej škole (ďalej ZŠ) , strednej odbornej škole (ďalej SOŠ) a 4 - ročnom gymnázium. Pri výbere som použili metódu náhodného výberu respondentov. Výskum prebiehal u všetkých ročníkov pri stredných školách a v siedmom, ôsmom, deviatom ročníku na základnej škole. Vzorka respondentov sa ďalej delila podľa pohlavia a typu školy. V SOŠ sa výskumu zúčastnilo 77 študentov, na gymnázium 124 študentov a v ZŠ 79 študentov. Výskumnú vzorku tvorilo 130 mužov a 150 žien. Prehľad presného počtu študentov jednotlivých škôl podľa pohlavia uvádzam v tabuľke č. 1.

Tabuľka 1 : Prehľad počtu študentov

	SOŠ	Gymnázium	ZŠ	Spolu
Muži	23	55	52	130
Ženy	54	69	27	150

(Zdroj: vlastné spracovanie)

2.2.2 Metodika zisťovania a spracovania informácií – dotazník

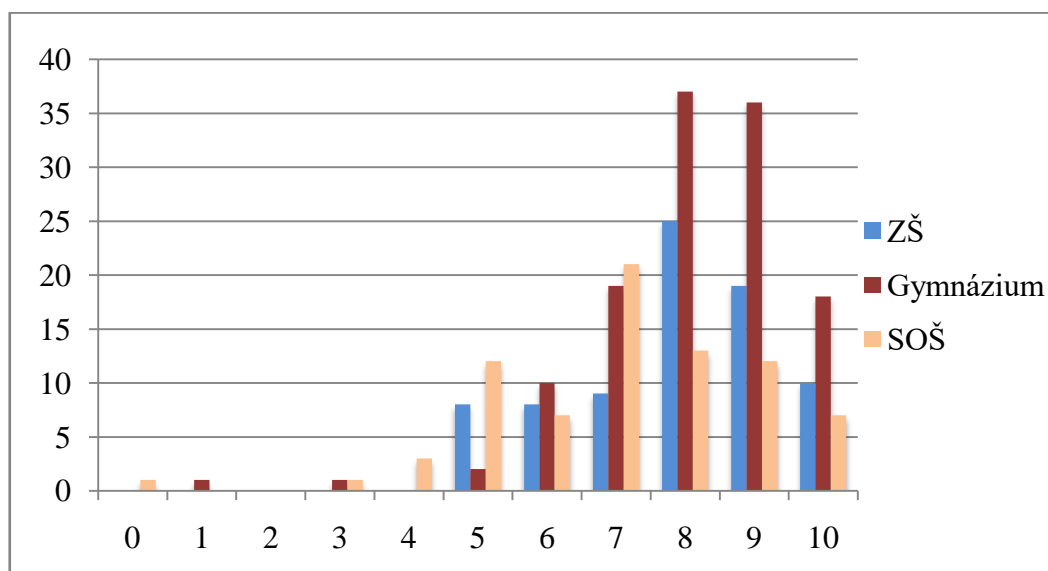
Na zisťovanie empirických údajov sa použila jedna z metód používaných v spoločenských vedách a tou je dotazník. Je to metóda charakteristická hromadným získavaním údajov. Jeho základ tvoria správne formulované otázky, ktoré by mali byť jasné a mali by byť vo vhodnom poradí, tak, aby stále udržali záujem respondenta odpovedať na otázky. Dotazník považujem pri mnou skúmanej problematike za najvhodnejšiu metódu aj vďaka jeho anonymnosti, vzhľadom k tomu, že oblasť hodnôt a postojov je pomerne osobná a diskutovaná téma. Rovnako je vhodný vďaka efektívnemu a relatívne rýchlemu získaniu informácií od väčšieho množstva respondentov. Štruktúra dotazníka vychádzala z cieľov výskumu. Tvoria ho základné údaje o respondentovi (pohlavie, vek, ročník, typ školy) a 14 výskumných otázok.

2.3 Interpretácia výsledkov výskumu

Vyhodnotenie hypotézy č. 1

Prvá časť prvej hypotézy bola zameraná na všeobecnú hodnotu vzdelania. Tá sa potvrdila, pri čom študenti udávali vzdelaniu vysoké hodnoty, a to vo všetkých prípadoch bez ohľadu na vek alebo typ školy. Výsledky ukazuje aj graf č. 1.

Graf č. 1: Akú hodnotu má pre vás vzdelanie?

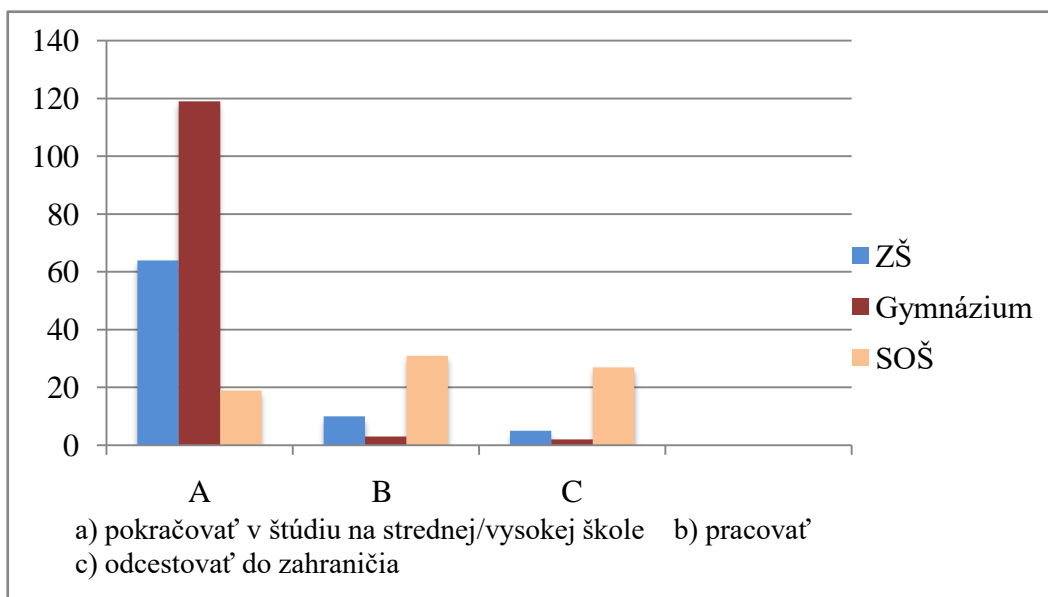

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Môžeme vidieť, že čísla naberali hodnoty najčastejšie 7, 8 a 9. Tieto hodnoty sú vysoké avšak nie najvyššie, čo pripisujem tomu, že študenti si mohli subjektívne porovnávať hodnotu vzdelania s inými ich hodnotami, ako napríklad zdravie, láska, rodina, ktoré by mohli dosahovať v ich rebríčkoch práve tie najvyššie hodnoty a teda vzdelaniu udelili o niečo menší počet.

Ďalšia časť hypotézy sa zameriavala na záujem študentov pokračovať v ich štúdiu. Základné školy a gymnáziá sú školy, ktoré pokrývajú všeobecný rozhl'ad. Väčšinou tu preto nachádzame študentov, ktorí sa ešte nie celkom rozhodli, čo je oblasťou, ktorá ich zaujíma najviac. A práve na gymnáziách by si študenti z týchto všeobecných predmetov mali vybrať tie, v ktorých sa budú chcieť aj naďalej vzdelávať, s vysokou pravdepodobnosťou na vysokých školách. Na stredných odborných školách sú študenti naopak vzdelávaní už v tých oboroch, ktoré si vybrali. Vzhľadom k tomu, že sú to školy odborné, súčasťou ich štúdia je aj rozsiahla prax, čo im umožňuje vykonávať túto činnosť neskôr aj v zamestnaní a to aj bez ďalšieho vzdelania. Predpoklad tak bol, že študenti základnej školy a gymnázia budú pokračovať v štúdiu aj naďalej a študenti odbornej školy budú preferovať skôr možnosť pracovať. Tento predpoklad sa potvrdil, pričom študenti gymnázia v takmer plnom počte volili možnosť pokračovať v štúdiu na vysokej škole, na základnej škole to bola väčšina. Pri strednej odbornej už ale, ako som predpokladala, prevažovala možnosť pracovať a rovnako vysoké hodnoty dosahovala možnosť odcestovať do zahraničia. Túto skutočnosť vyobrazuje aj graf č. 2.

Graf č. 2: Čo plánujete po ukončení súčasného štúdia?

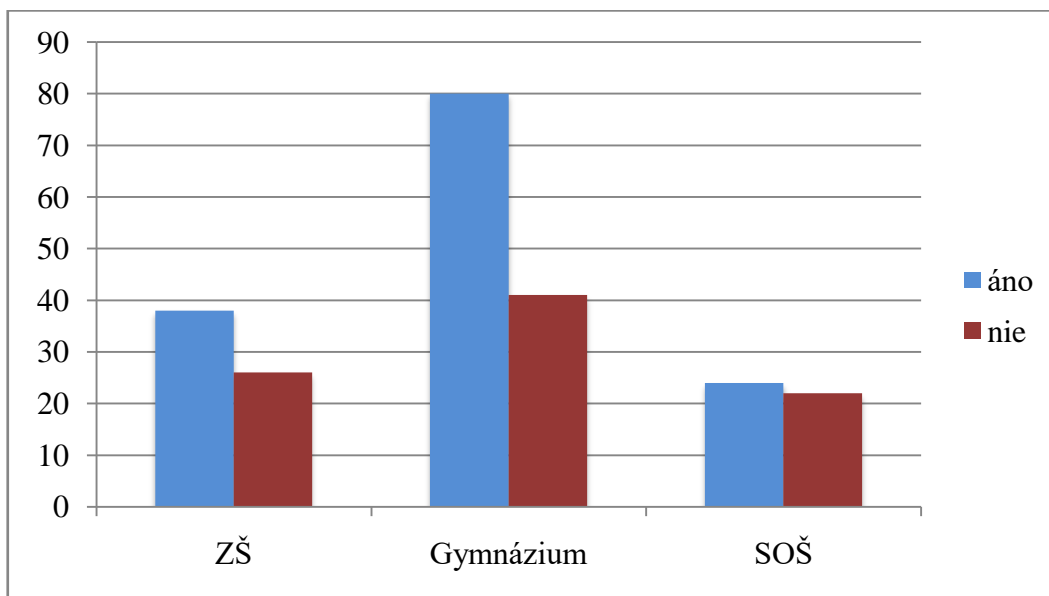

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Vyhodnotenie hypotézy č. 2

Štúdium v zahraničí je stále viac lákavé pre Slovenských študentov. Po vstupe do Európskej únie, keď sa otvorili hranice sú tak podmienky pre nich ešte jednoduchšie. Predpoklad o vysokom záujme aj priedvzských respondentov sa potvrdil. U všetkých respondentov zo všetkých škôl, ktorí chcú pokračovať v štúdiu aj po ukončení súčasného štúdia prevažovala odpoveď áno a teda, že uvažujú o štúdiu v zahraničí. Najmenej jednoznačné je to u študentov strednej odbornej školy, čo avšak pripisujeme jednak nízkemu počtu študentov, ktorí chcú pokračovať v štúdiu a jednak aj kvôli skutočnosti, že mnoho z nich chce na základe otázky č. 7 odcestovať do zahraničia a týchto študentov som nepočítala do tohto predpokladu. Záujem študentov zobrazuje aj graf č. 3.

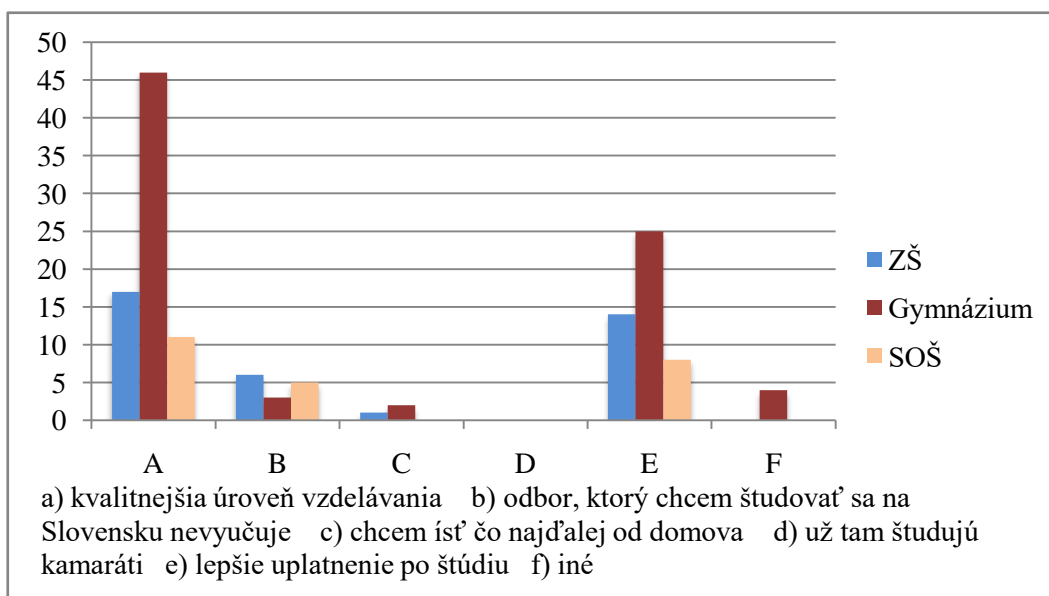
Graf č. 3: Uvažujete o štúdiu v zahraničí?

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Okrem samotného záujmu o štúdium v zahraničí ma zaujímal aj fakt, prečo je pre študentov štúdium v zahraničí zaujímavým a teda je pre nich tou lepšou voľbou. Vyhodnotenie tejto otázky môžeme vidieť v grafe č. 4.

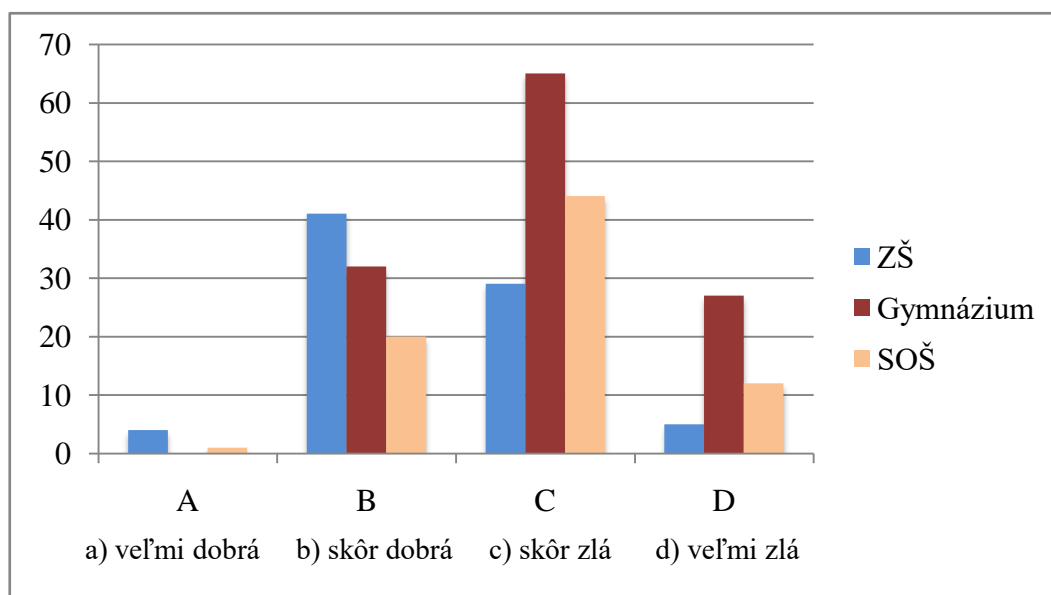
Graf č. 4: Prečo je štúdium v zahraničí pre vás lepšou voľbou?

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Môžeme sledovať vysoké hodnoty odpovede kvalitnejšia úroveň vzdelávania. Preto by som na to nadviazala úrovňou vzdelávania na Slovensku, ktorú som dávala do súvislosti práve so záujmom štúdia v zahraničí. Tento predpoklad sa potvrdil čiastočne, pri študentoch stredných škôl, u ktorých prevažovali odpovede negatívne a teda hodnotili úroveň školstva skôr zle alebo veľmi zle. Jedinú výnimku tvoria žiaci základnej školy, ktorí ju hodnotia skôr dobre. Toto hodnotenie vyobrazuje graf č. 5.

Graf č. 5: Ako hodnotíte úroveň dnešného školstva na Slovensku?

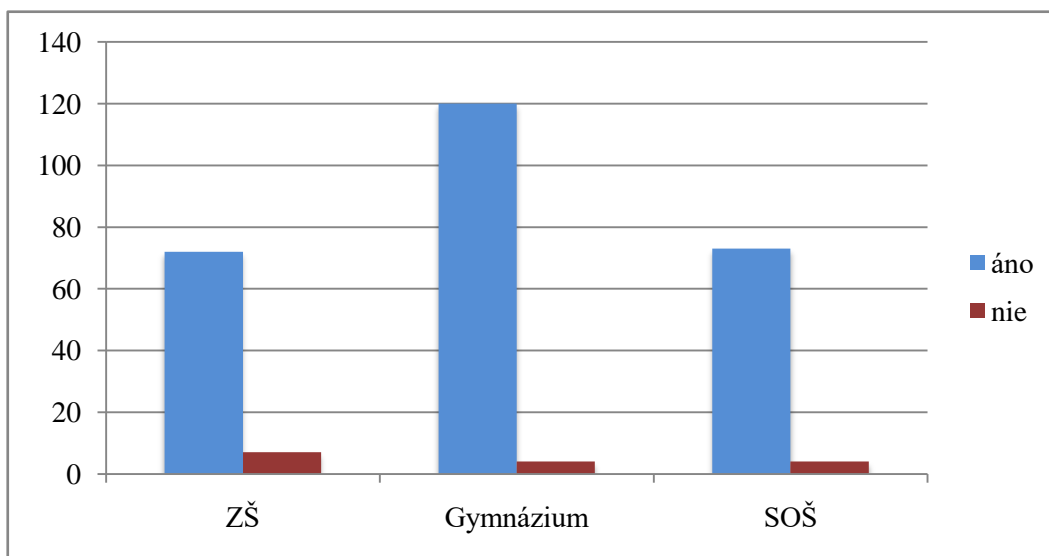

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Vyhodnotenie hypotézy č. 3

Pri písaní úloh či seminárnych prác väčšinou študenti potrebujú nejaké podklady, informácie o tej danej problematike. Nie tak dávno bolo pre študentov určite ťažšie dostať sa k potrebným informáciám no v súčasnosti je to najmenší problém vzhľadom k tomu, že žijeme v ére médií, ktoré nás týmito informáciami priam zahŕňajú. A tak predpoklad týkajúci sa využívania elektronických médií pri štúdiu sa s veľkou prevahou potvrdil a to u takmer všetkých študentov bez ohľadu na školu. Poukazuje na to aj graf č. 6.

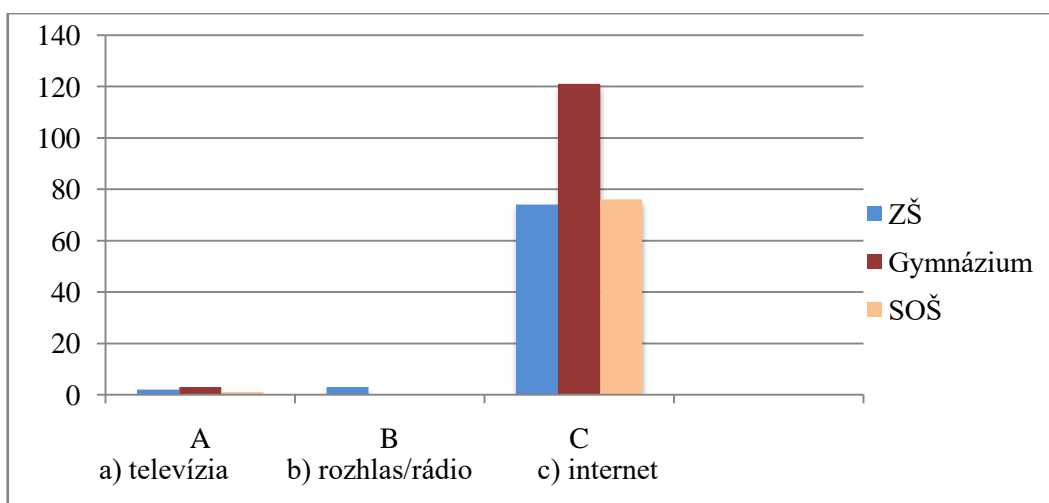
Graf č. 6: Využívate pri štúdiu elektronické médiá?

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Elektronické médiá zažili rýchly rozmach a stali sa nedeliteľnou súčasťou našich životov. Pred niekoľkými rokmi boli televízory či počítače v domácnostiach vzácnosťou, dnes sa už považuje za zvláštnosť, pokiaľ ich niekto v domácnosti nemá. Myslím, že mladí ľudia idú s dobou a vyhľadávajú skôr novinky vo svete elektronických médií. Predpoklad, že internet je najviac vyhľadávanou a využívanou formou sa potvrdila takmer 100 % na všetkých školách. Vyhodnotenie môžeme vidieť aj v grafe č. 7.

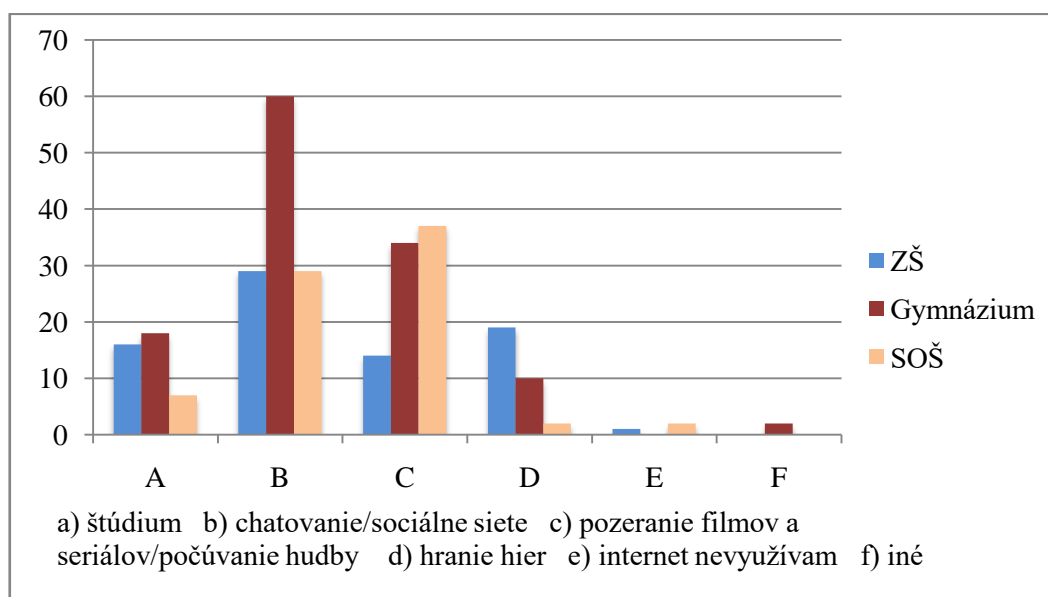
Graf č. 7: Ktoré z elektronických médií využívate najčastejšie?

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Internet je jasným víťazom, zatielnil prvotné formy ako rozhlas či televíziu, čo môžeme pripisovať aj tomu, že v súčasnosti už mnoho televízií či rádii ponúkajú online vysielanie. Okrem toho nám ale ponúka mnoho iných aktivít, kde si veľmi jednoducho dokážeme vyhľadať odpovede takmer na všetky otázky a rovnako ponúka možnosti zábavy, napríklad, v podobe hier alebo nám umožňuje skontaktovať sa s kýmkoľvek hoci aj na opačnom konci sveta a to v podstate zadarmo. Samozrejme má aj mnoho nástrah, ktoré si nemusíme vždy uvedomovať. Jednou z nich môžu byť aj sociálne siete, kde si vytvárame online identitu, ktorou niektorí žijú viac, ako tou skutočnou a mladí viac chatujú online, ako sa stretávajú a rozprávajú z očí do očí. Ako som predpokladala a môj predpoklad sa potvrdil, mnoho mladých ľudí využíva internet práve za týmto účelom, čo bola najčastejšia odpoveď u študentov gymnázia a základnej školy. U študentov strednej odbornej školy rovnako dosahovala vysoké čísla avšak pozeranie filmov alebo počúvanie hudby je pre nich viac využívaná možnosť. Celkové výsledky ukazuje graf č. 8.

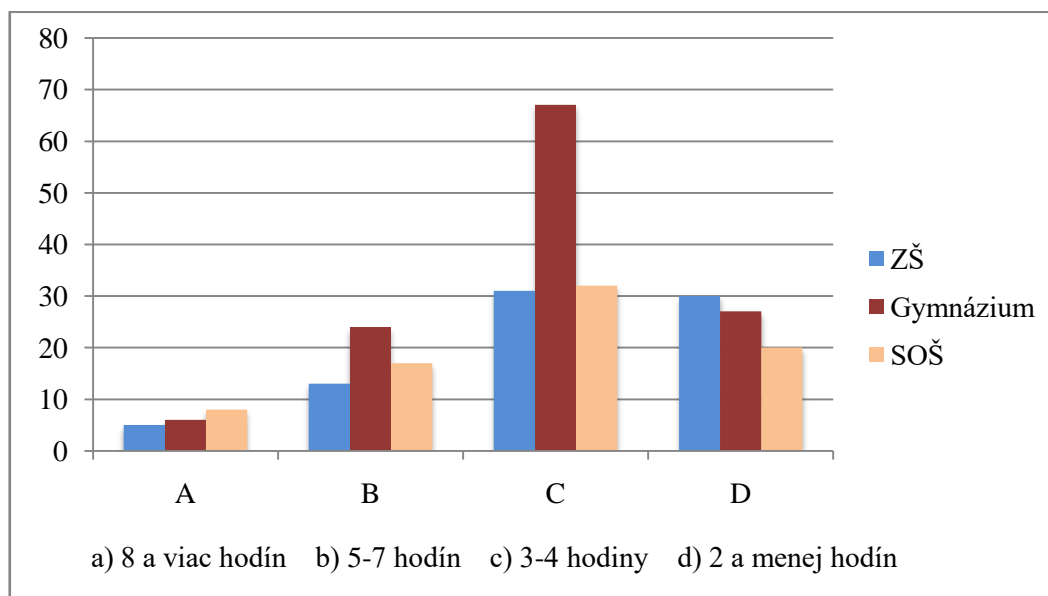
Graf č. 8: Za akým účelom najčastejšie využívate internet?

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Keď sa hovorí o internete, je rovnako veľmi diskutovanou témou aj závislosť. Preto ma zaujímalo, koľko času denne trávia na internete naši prievádzski respondenti. Výsledky môžeme vidieť v grafe č. 9.

Graf č. 9: Koľko času denne trávite na internete?

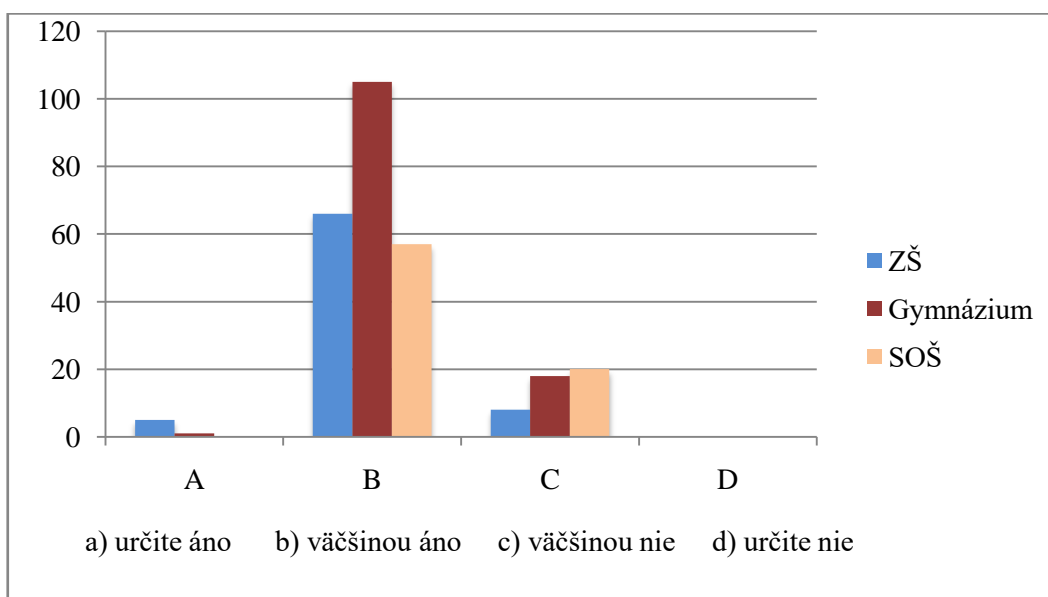
(Zdroj: vlastné spracovanie)

Na základe grafu môžeme sledovať, že žiaci základnej školy trávia na internete najmenej času, čo môžeme pripisovať aj určitým obmedzeniam zo strany rodičov. Avšak ani ostatní študenti tam netrávia oveľa viac času. Väčšinou 3-4 hodiny denne, nie je až také vysoké číslo, ktoré by poukazovalo na závislosť a môžem teda usudzovať a dúfať, že popri štúdiu mladí trávia voľný čas aj efektívnejšie ako surfovaním po internete.

Vyhodnotenie hypotézy č. 4

Viacerí autori sa zhodujú na dôležitosti zavedenia mediálnej výchovy do škôl, aby vedeli, nie len študenti, správne vyberať spomedzi množstva informácií, ktorými sme zahŕňaní. Ja som sa zaujímala ako veľmi naši respondenti dôverujú informáciám, ktoré vysielajú elektronické médiá. Predpoklad, že väčšina ich bude považovať za pravdivé sa potvrdil. Výsledky zobrazuje aj graf č. 10.

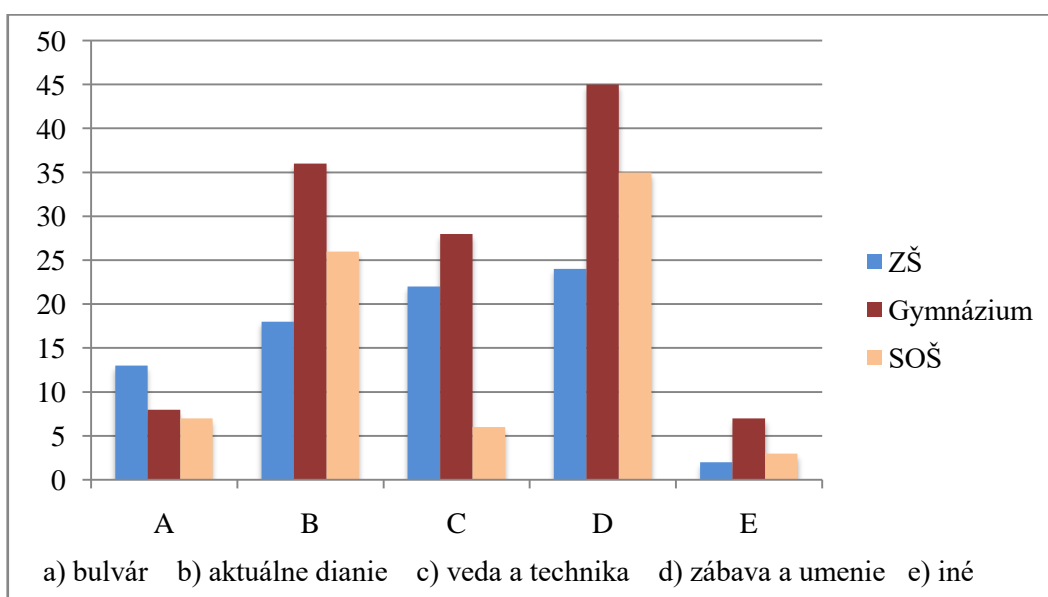
Graf č. 10: Považujete informácie získané z elektronických médií za pravdivé?

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Vidíme ale, že sa našli aj jedinci, ktorí informáciám z elektronických médií priveľmi nedôverujú. Pri tejto problematike treba brať hlavne do úvahy, priamo z akého zdroja sú tieto informácie brané a treba ich vedieť rozlišovať a teda, ako som spomínala, je vhodné vedieť pomedzi všetkých správ vyberať. Zaujímal ma preto aj obsah správ, ktorý najviac zaujme respondentov. Vyhodnotenie ukazuje graf č. 11.

Graf č. 11: Aké správy vás zaujmú najviac?

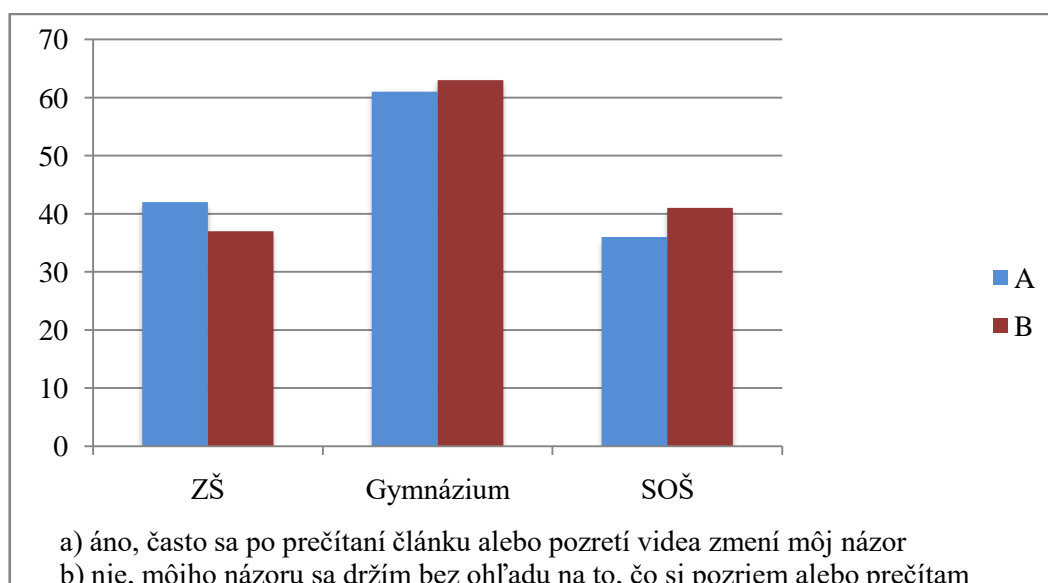

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Vzhľadom k tomu, že výskum bol realizovaný medzi mladými študentmi, výsledky nie sú až tak prekvapivé. Kladne hodnotím záujem mladých, v tomto prípade už hlavne stredoškóľakov, aj o aktuálne dianie, tu ale treba tiež vedieť vyberať zo serióznejších zdrojov, vzhľadom k tomu, že sa často zvyknú prezentovať aj subjektívne názory. Rovnako tak je tomu aj pri bulvárnych správach, ktoré ľudí zvyknú zaujať hlavne titulkom, ktorý je práve tak nastavený, aby v nás vyvolal pocit zvedavosti. Tieto správy ale nepovažujem za relevantné hoci sú mnohými ľuďmi aj vrátane niekoľkých našich respondentov vyhľadávané. Milo ma prekvapil pomerne vysoký záujem o vedu a techniku, čo je oblasť, v ktorej je určite vhodné sa orientovať hlavne v dnešnej dobre technológií.

V hypotéze č. 4 som rovnako zisťovala ako veľmi sa podieľajú médiá na formovaní názorov mladých ľudí, kde na základe výsledkov môžeme sledovať u všetkých škôl pomerne vyrovnané skupinky, kde na jednej strane sú tí, ktorí sa názormi v médiách nechajú ovplyvniť a na druhej strane tí, ktorí sa držia svojho vlastného názoru. Túto skutočnosť ukazuje graf č. 12.

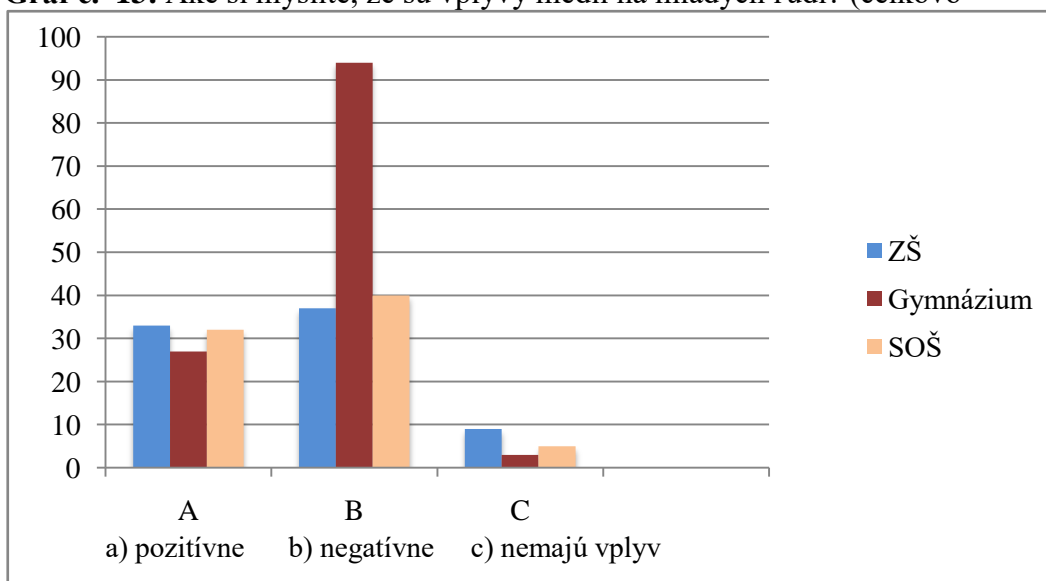
Graf č. 12: Oplyvňujú médiá vaše názory, postoje na určité situácie, udalosti, osobnosti?

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Môžeme vidieť, že približne u polovice našich mladých respondentov majú médiá pomerne výrazný vplyv v podobe zmeny názoru. Riziko tak sledujeme, pokiaľ by sa jednalo o negatívne ovplyvňovanie, ktoré by šíriło nenávisť či rasizmus, čo je, bohužiaľ, aktuálny problém v súčasnosti. Aj preto som sa pri ďalšej otázke zaujímala, ako prievizdskí respondenti celkovo vnímajú médiá a ich vplyv. Vyhodnotenie ukazuje graf č.13.

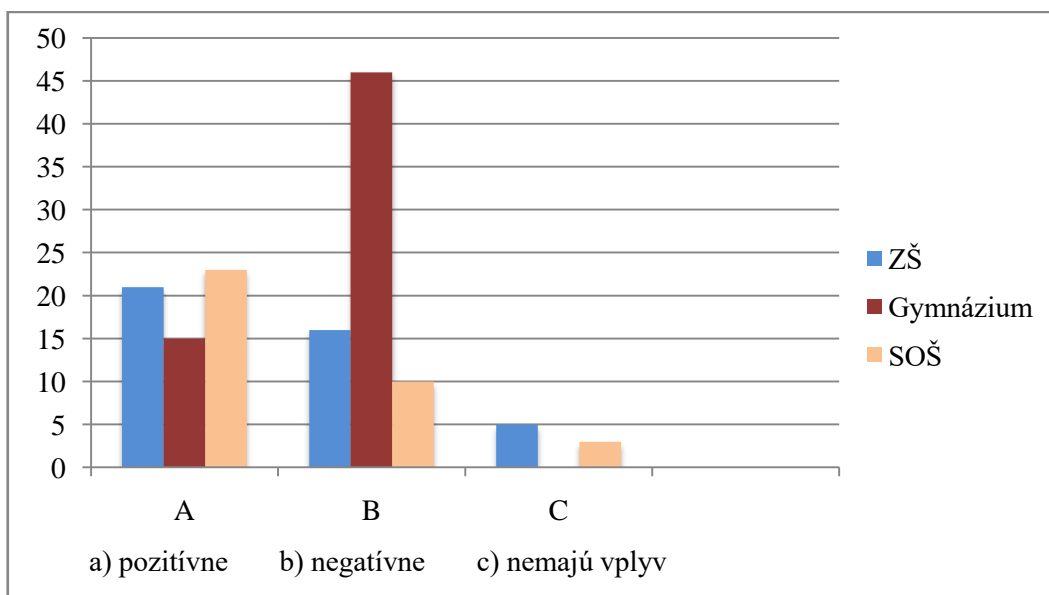
Graf č. 13: Aké si myslíte, že sú vplyvy médií na mladých ľuďoch? (celkovo)

(Zdroj: vlastné spracovanie)

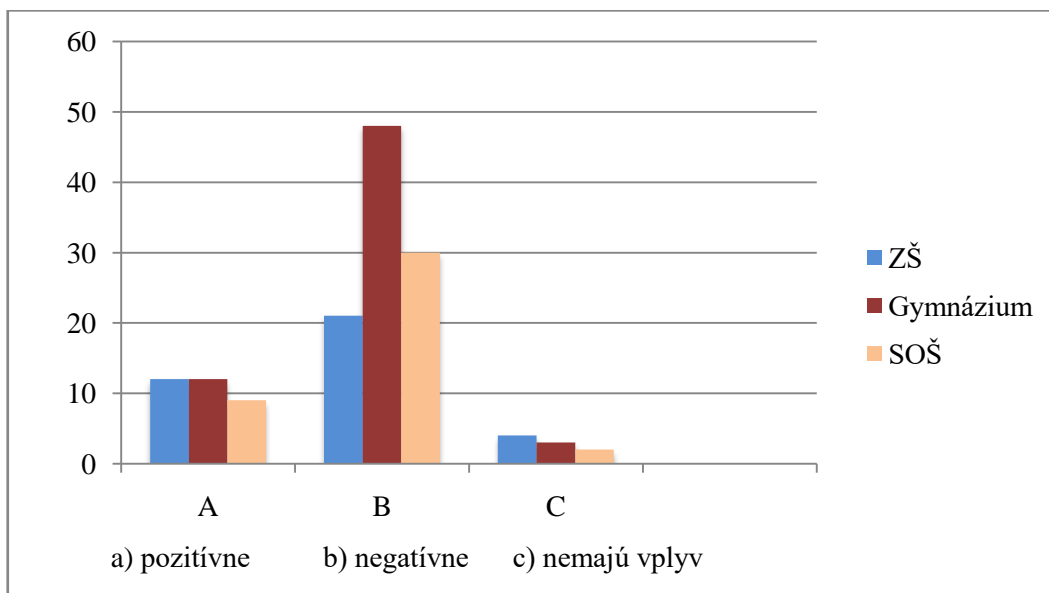
Problém vplyvu médií som skúmala jednak celkovo, zároveň som ale nadviazala na otázku 17 a vytvorila som predpoklad, kde študenti, ktorí sa nechajú médiami viac ovplyvniť podľa nás nevnímajú až tak negatívne vplyvy, ktoré majú. V nasledujúcich dvoch grafoch vidíme, že tento predpoklad sa potvrdil čiastočne, vzhľadom k tomu, že aj respondenti, ktorí sa nechajú médiami ovplyvniť si uvedomujú ich nástrahy.

Graf č. 14: Aké si myslíte, že sú vplyvy médií na mladých ľudí? (z odpovedí 17A)

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Graf č. 15: Aké si myslíte, že sú vplyvy médií na mladých ľudí? (z odpovedí 17B)

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Je určite dôležité, aby si ľudia uvedomovali práve aj negatíva, ktoré médiá prinášajú, pretože hlavne tie zasiahnu do života intenzívnejšie a narobia viac škody. Mnohokrát môžu byť za šírením agresivity a nenávisti práve snímky z médií, ktoré nás zasiahnu aj bez toho, aby sme reálne na tom mieste boli a tak môže vzniknúť dezinformácia, ktorá sa ďalej šíri v spoločnosti. Rovnako vzrastá pasivita, ľudia žijú viac vo virtuálnom svete, ako v tom reálnom, vytráca sa osobný kontakt. Nedovolím si tvrdiť, či je viac tých pozitívnych alebo negatívnych stránok. Určite treba prijať oboje a nájsť si určitý kompromis – ťažiť z tých dobrých a nepodliehať tým zlým.

3 DISKUSIA

Vo výskume som sa zaujímala hlavne o oblasť vzdelávania a médií. Preto som sa rozhodla realizovať ho medzi mladými študentmi, ktorí sú jednak školopovinní a zároveň najaktívnejší využívatelia elektronických médií. Môžem povedať, že zistenia z výskumu vo väčšine potvrdili predpoklady a na ich základe by som rada odporučila možné riešenia a rady do budúcnosti.

Medzi ciele z oblasti vzdelávania patrilo aj zistenie, ako dôležité je v súčasnosti samotné vzdelanie. Myslím, že nie je prekvapivé, že stále má pre väčšinu vysokú hodnotu a je potrebné pre život na úrovni. Rolu vzdelávateľov majú predovšetkým školy, ktoré avšak, dovoľm si tvrdiť, nie vždy pružne reagujú na aktuálne požiadavky a trendy. Preto je určite z pohľadu vzdelávania dôležité aj samoštúdium prípadne špeciálne kurzy, kde by sa mladí mohli zdokonaľovať aj v iných oblastiach, ako ponúkajú len školy.

Momentálne je medzi študentmi vysoká obľuba štúdia v zahraničí. Výskum som zámerné realizovala na Slovensku, vzhľadom k tomu, že je to krajina, z ktorej študenti skôr odchádzajú, ako prichádzajú. Chcela som tak zistiť hlavné dôvody ich odchodu, čo sa mi na základe výskumu podarilo. Výsledky poukazovali hlavne na kvalitu vzdelávania a následné uplatnenie v budúcnosti. Samotná úroveň školstva tak bola našimi respondentmi hodnotená nie veľmi dobre. Preto by som určite navrhovala jeho modernizáciu či reformu, aby bolo atraktívnejšie pre študentov. V súčasnosti už bol v marci tohto roku zverejnený Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania pod názvom Učiace sa Slovensko, ktorý by mohol do budúcnosti priniesť potrebné zmeny na všetkých stupňoch vzdelávania od materských až po vysoké školy. Otázkou zostáva či sa táto reforma začne v priebehu nasledujúcich rokov skutočne realizovať.

Myslím, že vzdelanie rovnako odzrkadľuje úroveň danej krajiny a preto pokiaľ si to krajina môže dovoliť, nemalo by sa na ňom šetriť. Keď sa pozrieme do niektorých škôl a tried je možné, že by sa nám naskytol pohľad, nie tak odlišný, ako mali naši rodičia či

starý rodičia. Tie isté lavice, tie isté učebné pomôcky, čo je ale horšie tie isté knihy a osnovy. Myslím, že s meniacou sa dobou a požiadavkami rovnako vyžaduje zmenu aj spôsob a obsah výučby, aby sa mladí ľudia neskôr mohli reálne uplatniť. Je dôležité, aby boli žiaci vedení nie len k memorovaniu niečoho, kto kedysi niekto povedal ale hlavne k rozvíjaniu svojho vlastného kritického myslenia. Tým pádom by vznikla väčšia interakcia medzi učiteľom a žiakom a medzi žiakmi zároveň. Rovnako je v dnešnej dobe medzi zamestnávateľmi požadovaná prax, ktorá je ale vo všeobecných základných školách a gymnáziách takmer nulová. Avšak myslím, že aj tu môžu a mali by byť rozvíjané určité kompetencie a kreativita v podobe rôznych hier, modelových situácií či vlastných projektov.

Pokiaľ má prísť ale v budúcnosti nejaká reforma, určite by som pred jej zrealizovaním odporúčala uskutočniť výskum práve na školách medzi študentmi a profesormi, ktorých by sa zmeny priamo týkali a ktorí pravdepodobne najlepšie vedia, čo je pre nich potrebné. Tak by mohli byť, napríklad, aj zo spomínaného Národného programu Učiace sa Slovensko vybrané tie najnevyhnutnejšie a najžiadanejšie zmeny, ktoré by sa postupne mohli začať realizovať.

Vo výskume som sa vzdelanie snažila prepojiť s ďalšou oblasťou, ktorou sú elektronické médiá. Na jednej strane sa prepojenie našlo pri ich využívaní pri štúdiu ale rovnako aj pri potrebe zavedenia mediálnej výchovy do výučby.

Na základe otázok, ktoré sa zameriavali práve na vyhľadávané informácie, zmenu názorov či vplyvy médií si myslím, že zaradenie mediálnej výchovy do učebných plánov by bolo vhodné. Ľudia často siahajú po informáciách, ktoré nemajú žiadnu výpovednú hodnotu a keďže zhruba polovica našich respondentov by zmenila názor len na základe možno aj takýchto informácií, považujem za nutné ich na možné omyly upozorniť, aby mali šancu ich zmeniť.

Pokiaľ by školy neboli schopné zaviesť mediálnu výchovu ako samostatný predmet, odporúčala by som ho zaviesť aspoň ako krúžok prípadne ako súčasť nejakého iného

predmetu, napríklad, informatiky. Žiaci by sa tak okrem zaobchádzania s počítačom, tvorby dokumentov a tabuliek mohli naučiť orientovať sa v mediálnych obsahoch, rozlišovať rôzne druhy informácií, byť oboznámení s nástrahami, prípadne by si sami mohli vyskúšať tvorbu vlastných mediálnych obsahov, čo je v súčasnosti medzi mladými vo veľkej v oblúbe hlavne v podobe blogov či „youtuberov“. Myslím, že pre žiakov by mohol byť tento predmet atraktívny. Rovnako ale, pokiaľ má byť mediálna výchova vyučovaná, vyžaduje to kurzy aj pre učiteľov a možno by záujem prejavili aj rodičia, keďže mnohokrát sa ich deti orientujú v týchto moderných technológiách viac.

Čo by bola z oblastí médií podľa mňa príjemná zmena, je prístup k predávaniu informácií. Myslím, že keď ľudia vidia v hlavnom spravodajskom vysielaní každý deň len koho zabili, kto mal nehodu, kde je vojna, ich pohľad na svet môže byť skreslený a zbytočne negatívny. Bohužiaľ, táto zmena by musela prísť pravdepodobne z vyšších pozícií.

Vo výskume som okrajovo načrtla aj problematiku sociálnych sietí a závislostí, čo by si samo o sebe určite zaslúžilo vlastný výskum. Táto téma je veľmi diskutovaná a považovaná za hlavné negatíva internetu. Potvrdilo sa, že mladí ich často využívajú, prekvapením by bol skôr opak. Ich nevýhody a nástrahy by podľa mňa mali byť rovnako obsiahnuté už v spomínanej mediálnej výchove. Pokiaľ je reč o mladších žiakoch, určite by som odporúčala aj priebežnú kontrolu od rodičov.

ZÁVER

V tejto bakalárskej práci som sa zaoberala problematikou hodnôt, postojov, vzdelania a elektronických médií. Na základe podkladov a literatúry som priblížila tieto oblasti pre ich lepšie porozumenie a uskutočnila vlastný výskum.

V prvej časti práce som tak venovali pozornosť hodnotám a jeho chápaniu z niekoľkých vedných disciplín. Pre môj výskum som sa rozhodla vybrať si hlavne pedagogické hľadisko a zaoberali som sa výchovou k hodnotám, vzdelávaním či kariérnym rozhodovaním. Nevynechala som ani druhú oblasť postojov, pri čom som sa venovala hlavne ich utváraniu a pretváraniu, kde som sa zamerala hlavne na elektronické médiá a ich vplyvy.

Výskum sa potom zameril na túto problematiku priamo medzi študentmi základnej a stredných škôl v meste Prievidza. Jeho cieľom bolo zistiť hodnotu vzdelania, záujem študentov o štúdium v zahraničí, rolu a vplyv elektronických médií, čo sa nám na základe výsledkov podarilo naplniť. Vzdelanie je stále dôležité a mladí si uvedomujú jeho dôležitosť hlavne pri budúcom uplatnení. S čím však nie sú veľmi spokojní je úroveň školstva a tak vyhľadávajú štúdium v zahraničí. U respondentov sa potvrdila obľúbenosť elektronických médií, hlavne internetu, ktorý aktívne používajú prevažne na zábavu. Hoci sa na internete orientujú, na základe odpovedí si nie sme istí, či vedia aj správne rozlišovať informácie a negatívne vplyvy. Vo výskume sa rovnako podarili zistiť rozdiely v odpovediach medzi jednotlivými typmi škôl, čo sme aj predpokladali.

Na základe zistení som následne vytvorila odporúčania a rady do budúcnosti. Za tie najpodstatnejšie považujem modernizáciu a reformu školstva, ktorá by okrem iného mohla obsahovať aj zaradenie mediálnej výchovy do učebných osnov, aby sa študenti ale aj učitelia naučili lepšie orientovať v mediálnom prostredí.

ZOZNAM POUŽITÉJ LITERATURY

Tlačené zdroje:

CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot*. 1. vyd. Olomouc : Votobia s.r.o., 2004. 427 s. ISBN 80-7220-195-6.

FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi*. 4. vyd. Praha : Portál, 2014. 384 s. ISBN 978-80-262-0741-2.

GILES, David. *Psychologie médií*. 1.vyd. Praha : Grada Publishing a.s., 2012. 192 s. ISBN 978-80-247-3921-2.

HLAĎO, Petr. *Rozhodování žáků absolventských ročníků základních škol o další vzdělávací a profesní dráze: analýza na základě dotazníkového šetření a ohniskových skupin*. 1. vyd. Brno : Mendelova univerzita v Brně, 2013. 358 s. ISBN 978-80-7375-874-5.

HOMOLA, Miloslav. *Motivace lidského chování*. 2.vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1977. 360 s. ISBN 14-478-77.

HORÁK, Josef. *Škola a hodnotová orientace dětí a mládeže*. 1. vyd. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 1997. 81 s. ISBN 80-7083-257-6.

JANOUSEK, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální motivace*. In : VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. a kol. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha : Grada Publishing s.r.o., 2008. s. 147-159. ISBN 978-80-247-1428-8.

JIRÁK, J., PAVLIČIKOVÁ, H. a kol. *Média pod lupou: Mediální výchova jako téma celoživotního vzdělávání*. 1.vyd. Praha : Powerprint, 2013. 188 s. ISBN 978-80-87415-70-2.

KOHOUTEK, Rudolf. *Úvod do psychologie. Psychologie osobnosti a zdraví žáka*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 167 s. ISBN 80-210-4077-7.

KUČEROVÁ, Stanislava. *Člověk, hodnoty, výchova*. 1. vyd. Prešov : ManaCon, 1996. 229 s. ISBN 80-85668-34-3.

- LESKOVÁ, Andrea. *Identita adolescenta a masmédiá*. 1. vyd. Boskovice : František Šalé – ALBERT, 2013. 116 s. ISBN 978-80-7326-233-4.
- MAREŠ, Jiří. *Pedagogická psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. 704 s. ISBN 978-80-62-0174-8.
- MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: SLON, 2008. 323 s. ISBN 978-80-86429-87-8.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha : Academia, 2009. 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.
- PELIKÁN, J., HELUS, Z. *Preferenční postoje učitelů k žákům a jejich vliv na účinnost výchovně vzdělávacího procesu*. 1.vyd. Praha : SNTL – Nakladatelství technické literatury, 1984. 232 s. ISBN 06-127-84.
- PRŮCHA, Jan. *Vzdělávání a školství ve světě : základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. 319 s. ISBN 80-7178-290-4.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 7.vyd. Praha : Portál, 2013. 400 s. ISBN 978-80-262-0403-9.
- SAK, P., SAKOVÁ, K. *Hodnota vzdělání a místo médií v celoživotním vzdělávání*. In : SAK, P., MAREŠ, J., NOVÁ, H., RICHTER, V., SAKOVÁ, K., SKALKOVÁ, J. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : Portál s.r.o., 2007. s. 117-144. ISBN 978-80-7367-230-0.
- SEITL, Martin. *Poznávání interpersonálních charakteristik osobnosti*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 164 s. ISBN 978-80-244-3320-2.
- SEKERA, Július. *Hodnotová orientace a mezilidské vztahy v pedagogických zberech*. 1. vyd. Ostrava : Ostravská univerzita, 1994. 119 s. ISBN 80-7042-3.
- SILLAMY, Norbert. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. 246 s. ISBN 80-244-0249-1.

VACEK, Pavel. *Psychologie morálky a výchova charakteru žáků*. 2. vyd. Hradec Králové : Gaudeamus, 2013. 203 s. ISBN 978-80-7435-257-7.

VENDEL, Štefan. *Kariérní poradentví*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing a.s., 2008. 224 s. ISBN 978-80-247-1731-9.

VENDEL, Š. a kol.: *Výskum školskej a profesijnej orientácie žiakov : Výsledky Slovenska s dôrazom na mimobratislavské regióny*. 1. vyd. Bratislava : Štátny pedagogický ústav, 2007. 286 s. ISBN 978-80-89225-225-5.

VÝROST, Jozef. *Postoje, jejich utváření a změna*. In : VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. a kol. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha : Grada Publishing s.r.o., 2008. s. 127-145. ISBN 978-80-247-1428-8.

Elektronické zdroje:

BAHNA, Miloslav. Slovenskí absolventi vysokoškolského štúdia v zahraničí: Únik mozgov alebo otvárajúce sa mobilné kanály na Slovensku? *Working Papers in Sociology*. [online]. 2015. č. 1. ISSN 2453-6970. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z : http://www.sociologia.sav.sk/cms/uploaded/2179_attach_bahna_brain_drain_PT12015b.pdf

ILGOVÁ, J., RITOMSKÝ, A. Hodnoty mladých Čechov a Slovákov – komparatívny empirický výskum. *Sociálne a politické analýzy*. [online]. 2009, 3(1), s. 73-113. ISSN 1337 5555. [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: http://sapa.ff.upjs.sk/images/files/83_1336263308_44_Ilgova_ritomsky.pdf

KUSÁ, Zuzana. *Úvod*. In: BÚZIK, B., KOSTLÁN, D., KUSÁ, Z., STRAPCOVÁ, K., TÍŽIK, M., ZEMAN, M. *Výskum európskych hodnôt 1991 – 1999 – 2008 slovenská a česká spoločnosť*. [online]. Bratislava: Sociologický ústav SAV, 2009. s. 7-12. ISBN 978-80-85544-63-3. [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: http://www.sociologia.sav.sk/cms/uploaded/1776_attach_EVS_CS_2008.pdf

LUHA, J., SEHNAL, P., ZUBALOVÁ, M., ZVALOVÁ, M. *Mládež Slovenskej republiky, jej hodnotová orientácia a spôsoby trávenia voľného času*. [online].

Bratislava: Štatistický úrad SR, 1994. [cit. 2017-02-01]. Dostupné z:
https://www.iuventa.sk/files/documents/7_vyskummladeze/spravy/sai.pdf

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. *Správa o stave školstva na Slovensku a o systémových krokoch na podporu jeho ďalšieho rozvoja*. [online]. Bratislava: MŠVVaŠ, 2013. [cit.2017-02-02]. Dostupné z:
<https://www.minedu.sk/data/att/5250.pdf>

REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. 2.vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2008. 240 s. ISBN 978-80-247-2594-9. Dostupné tiež z:
<https://books.google.cz/books?id=kVUUm-GMahwC&pg=PA144&dq=hodnoty+sociologie&hl=sk&sa=X&ved=0ahUKEwjzoeDzNbRAhWjYpoKHRCKDzgQ6AEIjAA#v=onepage&q=hodnoty%20sociologie&f=false>

TÍŽIK, Miroslav. *Základné hodnoty a pocity v živote*. In: BÚŽIK, B., KOSTLÁN, D., KUSÁ, Z., STRAPCOVÁ, K., TÍŽIK, M., ZEMAN, M. *Výskum európskych hodnôt 1991 – 1999 – 2008 slovenská a česká spoločnosť*. [online]. Bratislava: Sociologický ústav SAV, 2009. s. 13-20. ISBN 978-80-85544-63-3. [cit. 2017-01-28]. Dostupné z:
http://www.sociologia.sav.sk/cms/uploaded/1776_attach_EVS_CS_2008.pdf

VRABEC, Norbert. *Úroveň mediálnej gramotnosti mladých ľudí na Slovensku*. [online]. Bratislava: IUVENTA, 2007. [cit. 2017-01-28]. Dostupné z:
https://www.iuventa.sk/files/documents/7_vyskummladeze/spravy/davm018/zver_sprav_adavm018.pdf

Zákon č. 245 z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. In: Zbierka zákonov Slovenskej republiky. 2008. [cit. 2017-02-02]. Dostupné z. https://www.slov-lex.sk/static/pdf/2008/245/ZZ_2008_245_20160901.pdf

ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV

Tabuľka č. 1 : Prehľad počtu študentov	38
Graf č. 1: Akú hodnotu má pre vás vzdelanie?	39
Graf č. 2: Čo plánujete po ukončení súčasného štúdia?	41
Graf č. 3: Uvažujete o štúdiu v zahraničí?	42
Graf č. 4: Prečo je štúdium v zahraničí pre vás lepšou voľbou?	42
Graf č. 5: Ako hodnotíte úroveň dnešného školstva na Slovensku?	43
Graf č. 6: Využívate pri štúdiu elektronické médiá?	44
Graf č. 7: Ktoré z elektronických médií využívate najčastejšie?	44
Graf č. 8: Za akým účelom najčastejšie využívate internet?	45
Graf č. 9: Koľko času denne trávite na internete?	46
Graf č. 10: Považujete informácie získané z elektronických médií za pravdivé?	47
Graf č. 11: Aké správy vás zaujmú najviac?	47
Graf č. 12: Ovplyvňujú médiá vaše názory, postoje na určité situácie, udalosti, osobnosti?	48
Graf č. 13: Aké si myslíte, že sú vplyvy médií na mladých ľudí? (celkovo)	49
Graf č. 14: Aké si myslíte, že sú vplyvy médií na mladých ľudí? (z odpovedí 17A) ...	50
Graf č. 15: Aké si myslíte, že sú vplyvy médií na mladých ľudí? (z odpovedí 17B)....	50

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha č. 1 – Dotazník